

Levélbeli megrendelések postafordultával teljesítettek!

VALÓDI Francia és angol

ILLAT SZEREK

SCHWARZ FRIDERIKA

kitűnő szappanok, szinpadí kendőzők, bőrápoló- és szépítő szerek, rízsopok, haj- és szakállfestő- és ápoló szerek, tolette vícek és ecetek, illatáncok, szájvizek, fogporok, fogpásták, füstölő szerek, kitűnő hajsz-pedrók stb. raktára és

A „RAVISSANTE” KÜLÖNLEGESÉGEK KÖZPONTI FŐRAKTÁRA.

BUDAPEST, VÁROSHÁZ-TÉR 9. SZÁM.

Hartl-bauar a Fővárosi Kereskedelmi és Iparügyi Minisztérium mellett.

ÁRJEGYZÉKEK KIVÁNATRA INGYEN KÜLDETNEK!

DUMAS SÁNDOR érdekesebb regényei

potom áron!

„Gróf Monto-Christo” 12 kötet 7 frt 20 kr.
helyett, csak 5 frt 60 kr.
„Magt királyi” 6 kötet 3 frt 60 kr. helyett,
csak 1 frt 80 kr.
„Monsorasi hölgy” 6 kötet 4 frt 80 kr. helyett,
csak 2 frt 40 kr.
„Nagyvendégek” 8 kötet 4 frt 80 kr. helyett,
csak 2 frt 40 kr.
„A három testőr” 6 kötet 3 frt 60 kr. helyett,
csak 1 frt 80 kr.
„Husz év múlva” (A „Három testőr” folytatása) 8 kötet 4 frt 80 kr. helyett, csak 2 frt 40 kr.
„Bragelonne gróf” (A „Három testőr” vége) 18 kötet 10 frt 80 kr. helyett, csak 5 frt 40 kr.

Az egész gyűjtemény 66 kötet, 39 frt 39 kr. helyett csak 19 frt 80 kr.; egyben megrendelve, bérmentre küldésnek vanak, mire négy ószöglettel feljuttatott válnak. Kimerítő könyvjegyzékek ingyen és bérmentve.

BUDAPEST 5526
IV. egyetem-utca 2. sz. **DOROSZKY & FRANKL** könyvkereskedés.

Majdnem elajándékozva!

A megkötött „nagy britannia-csúszó”-kötet összegyűjtésétől átvett árúkat kizárólag nagy ártól kötelezettségű, a helyszíneket teljes körűre mint

75 százelektől a becsárón alul eladták, tehát majdnem elajándékozták. Csak 5 frt 70 kr., mint alig félben a tízta munkabér értékének, kapad az alább, kiváon jeles britannia-erődésű, mely szelők 80 frtba kerül, és melynek teléren maradását

25 évig jót állunk.

6 db asztali és asztali pengével.
6 db valódi angol brit. ezüst villa.
6 db kőmör. brit. ezüst evőkanál.
6 db legfin. brit. ezüst kávékanál.
1 nehéz brit. ez. levesterítő.
1 kőmör. brit. ez. tejszűrő.
6 legfin. horog, fűszelgető-féle.
6 kitűnő kényesítő brit. ezüst.
3 szép tőmör tojás-pohárka.
3 pompás, legfin. cukorkatálcza.
1 kitűnő horog vagy cukorkatartó.
1 teasszó, legfin. fajta.
2 hatáscs. a lon asztali gyertyatartó.
2 legfin. alabastrom gyertyatartó-karima.

50 darab. 6067

Valamennyi fitten felsorolt 50 db disztárgy együtt vére **6 frt 70 kr.**

Megrendeléseket utánvét vagy az összeg előzetes beklődése mellett, a míg a készlet tart, teljesítünk.

Blau és Kann,
a britannia-csúszó-nyárak fő leltéa Bécs, I., Elisabethstrasse 6.

Száznakötű állnak rendelkezésre, nyilvános megtekintés végett iródnakban a későbbi és elismerő levelek.

Megrendeléseknél előz ezim: **Blau és Kann Bécsben.**

Grimm Gusztáv könyvkereskedésében

BUDAPESTEN.

IV. ker. Ferenciek-tere 9-ik szám alatt megjelentek:

A német nyelv levlészerint i oktatása öntanulásra. Utmutató a német nyelv alapos és könnyű megtanulására. Toussaint-Langenscheidt tanmódja szerint írta Keder Melf 40 levél diszes kartonban 6 frt.

A francia nyelv levlészerint i oktatása. Toussaint-Langenscheidt (Robertson) tanmódja szerint írta, Psenyeczki Nagy Sándor. Legújabb kiadás. Teljes 32 levélben. Ara diszes kartonban 10 frt.

Az angol nyelv levlészerint i oktatása. Toussaint-Langenscheidt (Robertson) tanmódja szerint írta Psenyeczki Nagy Sándor. Legújabb kiadás. Teljes 32 levélben. Ara diszes kartonban (10 frt helyett) most csak 5 frt.

AZ EREDETI SINGER VARRÓGÉPEK

LEGJÓBBAK A VILÁGON

5 forint részletfizetés mellett

HA VI

AZ UTÁZÁSOK ELLEN ÖVAKODÁS AJÁNLATÁK

ÖTÉVI TELJES JÖVŐLLÁS

NEW-YORKI SINGER TÁRSASÁG TÖL. KÉZÍRT FIBRE

Veszélygyámsága: NEIDLINGER G. Budapest, váci utca 26.

Örök emlékl! Életnagságn arczkép csak 3 frtért

festetik, egy fénykép és 1 frtnak azonnali beklődése után. A 2 frtyt maradvány a szállítás után fizetendő. Legfinomabb kivitel! Hasonlatosság a megszólamlásig. Szállítási idő 5-8 nap. 6072

BODASCHER W. műterme, Bécs, II., Grosse Pfargasse 2. B.

Dr. Lengiel F. nyir-balzsama.

Már a névényi nedv, mely a nyirből ha annak törését megfurák, kifolyis, ember emlékezetét óta a legkitűnőbb szépítőszerek van ismérve; ha pedig e nedv a fiatalabb utatálása szerint vegyi uton balzsammá dolgoztatik, majdnem csodálatos hatással bír.

Ha aznál az arczot vagy egyéb bőrrészeket este bekenjük, már a következő reggelen majdnem észrevehetetlen pikkelyek valnak le a bőrről, minek folytán ez gyöngéde és fehérré válik.

Ha balzsam kisimítja az arcz. a farsadt rediket és himlőhelyeket. fiatal arczszint ad; a bőrnek fe érését, gyöncsés és frisséget kölcsönöz; a legrovidebb idő alatt a szeplőt, májfoltokat, a fűszereket, orrvörösséget, bőrráthát és minden egyéb b. résznyeny. t. távolít. Egy korsóval használtási utas. szel együtt 1 frt 50 kr.

Valódi minőségben szállítja Budapestben, csupán Főrök József, gyógyszerész, király-utca 12.; Pozsonyban Pistorý Bódog, Mihálykapu; Temesvárott Tarozai István. 5824

CONSUELO.

Franciai írta George Sand. Fordította ZOMORFALVI. Három kötetben. Ára fűzve 5 forint.

Ca. k. kizáról szab. ujonnan javított RUGANYOS SÉRVKÖTŐK.

A legújabb találmány a Bogand, amerikai tudor után ujonnan javított ruganyos sérvköti Politaeról, ép ugy urak, valamint nők és gyermekek számára; rugók nélkül, tiszta gummból készült, melynek szerkezete, a sazon csúnya van, ho y még a legidősebb sérvet is a legrovidebb idő alatt egyforma helyzetbe hozza, e. ép ugy nappal, a legfárasztóbb munka, vagy sok járka-ás m. llet, mint szintén éjjel alvásnál is használható, anélkül, hogy a sérvben szenvedő hivatásban a legkevésbé is akadályozva lenne. Nagy hasznára jár, ha éjjel is a testen marad, miután ekkor kiváló: n. jó és kelleme nyomást csakfűzi a szenvedő részekre.

Árak: egyszerű 6-7 frt, kettős 10-11 frt.; gyermekeknek felével olcsóbban.

Nagy raktár angol és francia szel sérvköti, suspensória nők, gumi suspensóriáknak az a céllök, hogy a testet megkötöjék. — Méhfelekendők, légszűrők, agybatétek, honapszám-erzények, öv-készlelékek, gumi harisnyák és minden gummiára-cikkkek. — Sérvkötiöknél megjelölendő, ha jobb, vagy bal felől vagy kettős legyen-e, ugy szintén a derék bősége is.

Megrendeléseket utánvét mellett a sta fordultával csak öszl 5001 csúsz. kir. kötelezettségű.

Pollitzer Mór Budapest, Deák-Ferencz-utca.

A FRANKLIN-TÁRSULAT magy. irod. intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utca 4.) megjelent és kapható

PETŐFI RELIQUIÁK 1841-1849.

Gyűjtötte HALASI ALADÁR.

TARTALOM. Előszó. Gyulai Páltól. — Vegyes dolgozatok. — Apróságok. — Levelek 1840-1849. — Toldalék: A Petőfi-irodalom. 1843-1878. — Pótlék a levelekhez.

Ára fűzve 80 kr.

Coaks-eladás.

Van szerencsénk ezennel nyilvánosság a hozni, miszeint 1880. október 1-től

I. osztályu Coaks valamint, Dió-coaks-ot 100 klgonként 1 frt 80 krnyi árban.

II. osztályu Coaks-ot 100 klgonként 1 frt 20 krnyi árban légszeszgyárunktól Pest, Budán és Újpesten árusítunk.

A házhoz szállítás 250 kilomál és magasabb megrendeléseknél 10 krral, és ha a beraktározás kívánatik, 14 krral 100 klgonként számítottatik.

Budapest, 1880. október 1-én.

6075

Általános osztrák légszesz-társulat. A budapesti légszesz-gyárak helyi igazgatósága.

Mind en szakkiállításán első érmekekkel s díjakkal kitüntetve.

GEITTNER és RAUSCH

Budapesten, váci körut 21. szám, az „iparudvarban.”

Fecskendő- és szivattyu-gyár.

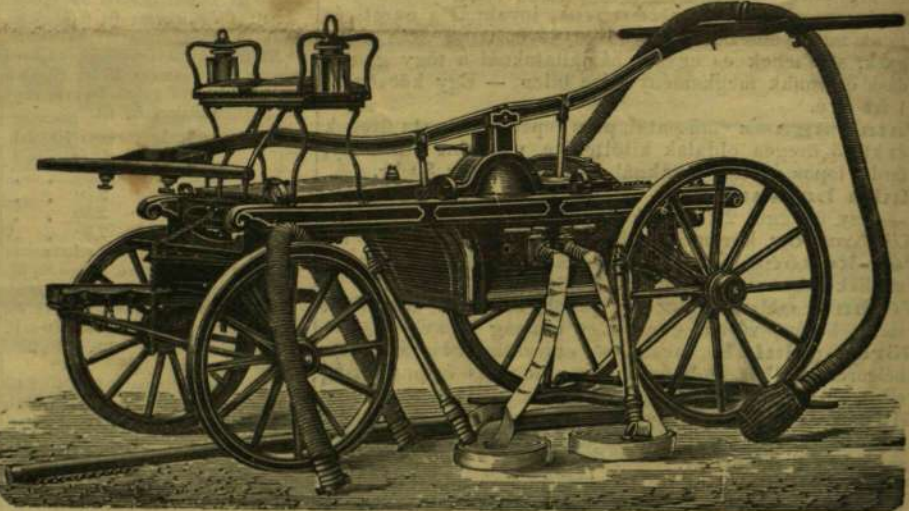
Szerelő- és javítóműhelyek,

tűzifecskendők

városok és községek részére,

gőzmozdony és kertifecskendők

nagy választékban, a legolcsóbb árakon.

MINDENNEMŰ KUTAK, SZIVATTYÚK

szállítását és felállítását eszközöljük.

3000-en felüli általunk szerelt kut áll működésben.

Arjegyzékkel és részletes költségvetésekkel magyar vagy német nyelven, bérmentve készséggel szolgalmk.

6065

VASÁRNAPI UJSÁG

43-ik szám 1880. BUDAPEST, OKTÓBER 24. XXVII. évfolyam.

Előzetes feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt. Politikai Ujdonságok együtt: félévre — 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 8 frt. félévre — 4 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt. félévre — 3 *
Külföldi előfizetéseket a postálgal meghatározott vitallal is csatolomd.

MAGYAR FESTŐK.

BÖHM PÁL.

A MINDENNAPI életben rendszeren a közellevő sikereket és látható réveket szeretjük czél-pontul kitűzni, s a jól megtaposott és teljes biztosságú ösvények valóban csábítóak is az általános czél felé, hol egy diploma, lelkési lak vagy műhely kínálja csöndes fődélét. Ez igenytelen nyugalmasság is mennyi küzdelembe kerül, akár-hányszor pedig sok erőpazarlás után vissza kell fordulni a gyakori forgószekel elől, más és más irányt venni, melyről nem is sejtjük, hogy utol-jára is hová fog vezetni. És mennyiszor megtörténik, hogy a legközönségesebb életpályákon tör-jük magunkat siker és eredmény nélkül, s a visszaözö kényszerűségből egy fényesebb pályára menekülünk.

Már a mi a művészi pályát illeti, nálunk előbb rendszeren sok más egyébbel szokás szerencsét próbálni s csak ha azok nem sikerülnek, akkor aztán — isten neki, nincs egyéb hátra, próbáljuk meg a művészetet is! Fájdalom, hogy az igazi tehetségeknél számtalanszor szintén így kellett lenni. Munkácsy, Ligeti s mások csak nagy kerülővel juthattak oda, hol tehetségek érvényesülhetett. Ilyen kerülő minden veszélyét végig kellett élni egy másik jeles képvisőnknek Böhm Pálnak is, kit ma mutatunk be.

Nagyobb képeket nem igen szokott festeni. Nagyobb kompozíciói sinosenek. E könnyű kedély és sebesen alkotó kéz az ötletekben, a kis csoportok elevenségében, egy-egy vidám vonásban, az arczok beszédességében, az alak kellemességében a legszeretreméltóbb, s ezeket legtöbbször a nyílt természet keretében szereti föltüntetni, hol szabadon mozog és fejlődik minden, derültek és munkának az embe-rek, hol a szél vagy vihar ellen való küzdelem a legfőbb bajok, oly baj, melynek komikus oldalai mindig szembetűnőbbek. Genre-képeinek tárgyai, egybegyűjtő okai egyszerűek, keresetlennek, minőket falusi emberek körül lehet ta-lálni, kik munkában, foglalkozásban, szivességben, multságban vagy családias vonzalomban érintkeznek. Bizonyos csinoság még a mellé-kesb részletekben is, kecsesség vagy jellegzetes-ség a főbknél, összhangzat az ábrázoltakban, választékosság és izlés a módban: ezek jellem-zik Böhmöt az előadásban; a figyelmesen, de mégis fesztelenül dolgozott részletek, az életteli-ges színek, a hatással rendezett csoportok, biz-tosság az eszet minden vonásában: ezek techni-kájának művészi tulajdonai; sajátágit pedig az erősen jellegzett magyaros arczok tessik (néha igen kicsinyben is tanulmányfők), továbbá a meleg levegő, messze láthatárt nyújtó síkság

BÖHM PÁL.

gyaluval, kalapácsal kezdte, mint Thalia ujon-cza folytatta, míg végre szilárdan megragadhatta az esetet. Különös, hogy ily tösgyökeres magyar festő, ki talán csakis megerőtetéssel nem tudna egyebet festeni, mint magyar embereket és alföldi tájakat — szintén külföldön találja meg az elismerést és közönséget. Ő is Münchenben telepedett le, hol egyike a legkedveltebb műve-szeknek, kinek festményeit örömet viszik szer-zésétét egész Németországba, Londonba, de főleg Amerikába. Itthon nem elég sűrűn fordul meg se neve, se műve, pedig nagyon termékeny művész, ki könnyen és sokat fest. Élénk kép-zelme, gyors keze sem tudja apasztani dúsgazdag motívumait, kedélyes világának nyüzsgő népes-séget, melynek otthona az alföld, a Tisza fűzes partjai, a nagy mezők halvány kekes távolsá-gokkal, a sárga vetések asztagiakkal és kereszt-jeikkel, a halászkunyhók, a cigányátrak, a düllő-utak árnyékosai, a forró nap által süttöt faluvegek. Koronkint hazajön, közvetlenül szem-lélni, hogy benyomásai megtartsák élenkségüket és felrisszúljon a forrásnál.

távolban kéklő fákkal; ha nagyobb alakokat fest, hátterül már sötétebb mezőt vagy szobák árnyas helyeit szereti választani. Költői érzék és szerencsés erő egyesülnek művein, s a magyar népéletben nemesek alakokat mutat be, hanem szellemet is. Ezért oly kapások művei.

Egy német festő Pettenkofer szintén nagy előszeretettel és vonzó oldaláról szokta festeni a magyar népéletet, melyet oly sokáig csak betyárjaiban és duhajkodásában tartottak saját festőink festőinek. Munkácsy, Pettenkofer és Böhm festményei most a külföld előtt is divatba hozták a magyar genreképeket, nemcsak saját festményeik által, hanem a művészek tárgyai közt is. Most nem egy külföldi művész látogat el az alföldre, Szolnok köznyekére, hogy ott tegyen tanulmányokat, s vázlatokat vigyen magával.

Böhm festményei közül csak kevés jutott haza. A műbarátok előtt és szalonok számára oly vonzó képeknek megvan a magok vevője külföldön. A műcsarnok kiállításában láthatunk az utóbbi években néhányat, tetszetek, a lapok végigdicseríték, aztán azok is visszamenetek a művész czime alatt Münchenbe. Fialtalabb korából vannak egyeseknél szétszórt festményeiből, még abból az időből, mikor erőteljes tehetségéhez a külföld tökéletesítő hatása nem járult hozzá.

Sajátságosan fejlődött tehetsége, minden biztos irányozás nélkül, s már igen kedvelték festményeit, mikor voltaképpen még rendszeres festészeti oktatásban nem is részesült. Rajzolni talán sohasem is tanult senkitől, csak úgy látta otthon apjától, ki mérnök volt, de sok csapás érte, és később czég-feliratokat és czég-képeket festgetett. Ezek szolgálták a fiúnak első tanulmány gyanánt. Nagy utazó képességgel bírt, valóságos ezermesterségre való hajlamokkal, s a mi figyelmét fölkelte, utánozta azonnal. Mint 10 éves gyermek a szabadságharc alatt a nagyváradi várban volt tölteni gyárba járogatott föl, s azonnan puskapor lett az eleme, és még most is szeret tüzijátékot készíteni, egy időben pedig úgy tetszett, hogy a pirotechnikát választotta életpályául.

Mi, iskolatársai semmit sem tudtunk arról, hogy a festészet érdekelné. Ugy ismertük mint szenvedélyes puskapor-keverőt, mint geniális ágyúöntőt (ólomból öntötte), mint ügyes furófaragót, és főképpen mint szerencsés pillangóst, kinek mindig ritka pilléi voltak, a mit szívesen elcserejt, s a mik néha csodálatos módon megváltoztatták érdekes színöket, s közönségesekké váltak. De ezt mi akkor nem a festészet hatalmának tulajdonítottuk.

Böhm Pál 1839-ben született Nagy-Váradon. Gondos nevelésben nem részesülhetett, mert anyja gyógyíthatatlan betegsége miatt már mint kisdéd a szülői házon kívül, idegen emberekre volt bízva. Atyja mögötte ember lett. Mikor a fiú iskolába került, már jóval idősebb volt többi társainál, és az erős, zömök fiú, kemény szöke hajjal, lassu, vontatott beszédjével, társaitól korban, erőben és modorban annyira különbözött, hogy egész rezspektusál távol maradtak tőle. A gymnáziumban nem is sok időt töltött. Atyja is úgy gondolta, hogy kis diákok közé talán nagy már, s mesterségre adta, hogy minél előbb életpályához jusson. Először asztalos lett, de nem sokáig maradt az; ekkor rézművészre ment. Itt sem volt maradás, s visszakerült az apái házhoz, hol most már lendítenie kellett valamit, s hozzá is fogott a czimer-festéshez, czégtáblákhoz. Nyilvánosságra jutott első festménye egy élénk pirosságu sült csirke, tányérba és terített asztalra helyezve, kifüggesztve a pecze-uteza sarkán egy koresma elé, s ily föliattal álltva: „Itt délben és este jutányosan étkezhetni. Festette ifj. Böhm Pál.”

Egykori tanulóitársai álmélkodással szemlélték e mesterművet, minőt senki sem remélt valaha Palitól, ki azonban értett az ágyúöntéshez. A «korona» győgszertár anyagián és Aeskulápjának újra festése, szintén ifj. Böhm Pál által, valóságos szenzációzt kellett bizonyocs műértő körökben, melyek nemsokára arról is értesülhettek, hogy a Rhédey-kertbeli lövölde czéltábláira a szerencsés lövők szintén Böhm Pál által festetnek képeket, pedig ez már csakugyan nevezetes dolog, mert a nagyírú lövölde-bálok alatt a «Sas» terme ilyen illusztrált és elmés föliatokkal ellátott czéltáblákkal szokott ekesítve lenni.

Alig 20 éves korában már családfentartó gondok is nehezettek rá, melyek a czimer-festés iránt sulyos követelésekkel álltak elő, úgy hogy a fiatal ember egyéb tehetségét is latba vetette, s ilyen volt a tüzijáték-készítés és ilyen lett a színházi díszletek festése, sőt Szabó József színházulatóhoz egy nyárra státiának is fölesapott, s kapott a görögützekért, a kortinákért és szereplésért havonkint 35 frtot, de csak szóval, valóságban felét sem.

Igy folytak e jeles festő első művészeti tanulmányai. Hálával emlékszik meg Hadán Antaltól, ki jelenleg Rómában a muzeum számára Rafael stanzáit másolja, s ki abban az időben Váradra érkezvén, a fiatal piktor rövid időre utbaigazító mestert talált benne, s másolni való darabokat kapott tőle az olasz nagy mesterek művei után. Ez volt Böhmnek egyetlen rendszeres tanulása még hosszu időre. Tehetsége így is fejlődött, foglalkozási köre szélesbült, s most már oltárképeket, arcképeket is festett és a rajzból oktatást is adott. Végre feljuthatott Bécsbe, hol különösen a Belvedereben tanult, az ottani műemlékek után. Tizenegy hó mulva elhagyta Bécsot, s ekkor Aradra ment, hol eléggé igénybe vették. Itt meg is nősült. Most már élénken sarkantyuztak végnyi, a központba óhajtott jönni, s a hatvanas évek végén a fővárosban telepedett le. Visszahuzódó modora lévén, s ismerősökkel sem birván, eleinte az eset mellett egyéb életrevalóságát is elő kellett vennie. A budai népszínháznak ő készítette a tüzijátékokat, sőt a kereskedésekbe is juttatott röppentyűket.

Tehetsége ekkor kezdett határozott irányt ölteni, s életképei, melyek eleinte a műkereskedések kirakataiban jelentek meg, mind több elismerést találtak, megrendelőket szereztek, s a régi műgyelet is egymásután három festményt («A gellérthegyi barlang», «Pihenő aratók», «Zivatar a pusztán») vásárolt meg tőle. *Ligeti Antal*, ki a jóra való tehetségek érdekében mindig fáradozott, Böhmnek szintén egyik bátorítója volt s az ő biztatására tett újabb lépéseket, hogy a kormánytól ösztöndíjat nyerhessen, a mit 1871-ben meg is kapott. Münchenbe ment s azóta ott van. Itt gyorsan fejlődött és az utolsó feszes hüvelyt is elvetette magáról tehetsége. A Kunstvereinban kiállított első festményei már fölkeltek iránta az általános figyelmet, melyet azóta nagy körre fejlesztett. Festményei nagyobb részben magángyűjteményekbe jutottak. A kölni és köingsbergi muzeumok egy-egy kitűnő művet szereztek tőle. Münchenben sulyos csapás is érte, fiatal nejének elhunyt. Szintén Münchenben nősült újra, egy bécsi magyar család szép leányát Blum Irmát vezetvén oltárhoz.

Arcképe mellett lapunk mai számában egy életképet is talál az olvasó „A vásárfia” cím alatt. A művész egyenesen lapunk számára készítette s maga is rajzolta fára. A kép egy derült családi kör, mely a vásárról hazatért gazda körül képződött, a ki a tarisznya titkait kezd kiárni, s a mézes-babákat osztja szét két

apróság közt. Nagy öröm közepette épen egy lovas katona vágat ki a tarisznyából, az anya ölében trónoló kicsiny elé.

Böhmöt már ezelőtt is több szép képe között lapunk. E kiváló művésznünk megismeretetéséhez egy szintén Münchenben lakó és jó hírnévben működő hazánkfia is hozzá járult, *Walla*, ki az arcképet és életképet metszette, s kinek a műcsarnokban most kiállított metszvényeiről oly osztatlan elismeréssel nyilatkoztak az ítéletek.

Kazár Emil.

Műutazás Erdélyben 1825-ben.

— Déryné naplója II-ik kötetéből. —

Eljött az idő, midőn Kolozsvárról menni kellett, vándormadarakként utra kelni. Mikor az ismerősöknek elbeszélünk, mi nagy utakat fogunk tenni e nyáron, mind azt tanácsolta, hogy csak lássuk el magunkat jól elemőzsiával, mert egy hétig is fogunk utazni oláhok között, erdőkön keresztül, a hol csak egy rongyos csapszékkel se látunk s enni se kapunk még csak tojást se. Volt hát sürgős-forgás; mind féltünk, hogy ott valahol éhen hal ez a sok nép. Én és Udvarhelyi nagy dologban voltunk, nem különben Murányiné, ki már egész szekér gyerekekkel volt; különféle téstákokat gyurattunk, kiszárítva, fehér zacskóba elrakva ládába raktuk, úgy szintén mindenféle edényeket, vasserpenyőket, lisztet, tojást, szalonát, turót, aztán mindenféle sültet, szóval minden kigondolható és — szállítható dolgot. De hogy elbámultam, mikor az én jó háziasszonyom, özvegy Ungváriné az elindulás előtti napon kivezet nagykomolyan a konyhába, s föltakar előttem egy roppant nagy két-fülű fazekat: «Ezt tessék elpakkoltatni, ez lesz jó utközben». Pompás töltött káposzta volt benne, izletesen elkészítve. De az a fazék volt egy félvéka.

Csakugyan böles dolog volt a gondoskodás, mert igazán nem akadtunk se koresmára, se falura, hol ennivalót kaphattunk volna ennyi népségnek. Többnyire vagy holmi kis rongyos oláh viskókban kellett megszállnunk, hol a szekersek kicsaphassák lovaikat legelni, vagy az erdőkben kellett megállapodnunk oly helyen, hol közel volt valami folyó, hogy vizet kaphassunk.

Mily élvezet volt az azután, midőn a sűrű árnyas lombok alatt a szép zöld fűre leheveredünk s kiki előszedte a maga élésládájából a mije volt!

Körülnéztem s ott láttam félreluzódva egy-néhányat a kóristánok közül. Szegények, egy kis kendőbe volt nekik bekötve egy-egy kis czipőcska, egy kis turó papírba takarva. Tova álltak a fiatalok, kik még annyiról se gondoskodtak, nem lévén senkijök, ki nekik valami utralót bekötözött volna.

A nagy tűz már lobogott távolabb az üllőhelyektől. Mit csináljak? gondolám. Mindeniket szeretném jól tartani a jó töltött káposztából; de hol vegyek oly nagy edényt, melyben megmelegítsük? Eddig észre se vettem, hogy a szekér oldalán ott fityeg, a nagy vasbogrács, melyet a szekeresek soha se hagynak el maguktól, ha nagyobb utra kelnek. Ekkor mondám:

— Urak, urfiak és dámáim, a ki engem szeret, meg a jó töltött káposztát, — ide mellém!

Hogy rohantak oda mind! aztán neki a bográcsnak, tisztára surolni, mert mondám, előbb meg is kell érdemelni. A fiatalság hozott elegendő vizet, fát, kergetőzve, bomolva, mint a főlzababudult csikók. «Levágom az egész erdőt,» — kiáltá az egyik, «elhozom az egész folyót,» kiáltá a másik. Mind igen jó kedvre ke-

rekedtünk, csak Szentpétery maradt komor; a többi mind igen élvezetesnek találta az utalatozást a szabadban. Pedig köztünk legyen mondva, igen sokat hasonlított mind ez a czigánytanyához. De épen az adott alkalmat a sok élczre, kaczagásra.

Minden elkészült, pompásan ebédeltünk, az én vendégeim jóllaktak. De ki nyert annyi jó barátot magának, mint én?! Azok az ifjak, a mig csak együtt volt a társaság, ha a tűzbe küldöm, oda is elmentek volna értem. Legalább mindig azt erősítették. Most már persze nem emlékeznek reám, ha még élnek...

Végre, midőn a fekete kávé is elkészült, — mert gondoskodtam ám én, hogy annak se legyen hiány, — s töltögetni akarok, — láz nézek Udvarhelyire s mondok: «Gyere lelkem, hagyd ott azt a csuf feleségedet, adok én neked kávéra». Udvarhelyi az oldalbordáját hagyta volna betörni egy csésze fekete kávéért ebéd után, de soha nem birt a feleségétől kikunyorálni egy-két kanálkára valót. Sokszor laktunk egymásba nyúló szálláson s mondám ilyenkor:

«Ugyan mit imádkozol nekem lelkem, hagyd ott a csufot, végy el engem; lásd én neked mindig főzők kávéra, aztán szépen meg is cizírogatlak, ha megittad, hogy szépen elaludjál a kanapén.» — «No csak ámítsa azt a filkót, mondá ilyenkor a felesége, kitélik tőle, hogy még elhiszi, a mennyi esze van.»

Hát ezuttal is Udvarhelyire gondoltam legelőször a fekete kávéval. Szentpétery csak nézi gyilkos szemmel. Végre megszólal: «Ugyan Déryné, adjon nekem is egy csészével, ha jut, mert mindjárt elalulok.»

— Mi baja az istenét?

S ekkor mondja, hogy ő oly éhes volt, mikor megálltunk, hogy zöldet verejt látott a szemé; de nem akart addig enni, mig a töltött káposzta meg nem melegszik. S mikor én azt a «nagy sáskasereget» megkínáltam, ő oly irigységbe esett, hogy egész dühös lett bele; azt gondolta, hogy azok azt mind megesszik s neki nem marad elég. Oly mohón esett hát neki az evésnek, hogy most igen rosszul érzi magát.

— Azért volt hát maga olyan duzmadt — mondám kaczagva, elébe nyujtván a jó forró kávé.

Igy folytattuk aztán utazásunkat kedélyesen keresztül-kasul. Midőn aztán az élésláda fenéig kifogyott, ha oly faluba jutottunk, hol a parasztek házak előtt csinos udvart láttunk, — a szekerek kün megálltak sorban s a cselédész megrohanta a házakat, mint a tatárjárás. A hol csak csirkét, libát láttak, erővel is befogdostatták a háziakkal s hozták. «Jöjjenek csak utánunk, majd kifizetik.» De némelyik parasztagasszony sirva szaladt a megfogyott tyukja után, azt híven, ingyen viszik el a jószágát, s csak akkor vigasztalódott meg, mikor kezében érezte a pénzt. Akkor aztán kaczagtak nagy buta pofával és nézték bámesz szemekkel a tömérdek sokaságot, mely megszállotta a falut. Ily módon aztán megkoppaszta a baromfi, elláttuk magunkat megint egy időre s jóllakva, tovább mentünk újabb rekvizicióra.

Szebenbe érve, eleinte üres házak előtt játsztunk. Itt csupa németek laktak, senki se tudott magyarul s német társaság is levén, inkább mentek annak az előadásaira. De midőn a «Szésvillai borbély»-t adtuk, bezeg megtelt a színház. A németeknek nem volt operájok, csak holmi vaudevilleket adtak, s a szász atyafiakat egészen elragadta a mi operánk.

Megérkezett a gubernátor is. Nagyszerű pompás elfogadás volt, az tudni való. A színházban diszjoladás volt fényes kivilágítással ő excellenciája tisztelétére. A gubernátor is megjelent s előadás után ötszáz forintot küldött a társaságnak.

Másnap a német társaság játszott a tisztelétére. De szegény Hirschfeld — ugy hitták az igazgatót, — az ugyan pörül járt! A gubernátor nem ment el az előadásra s nem is adott semmit. Ez rosszul eshetett az igazgatónak, s más nap egy darabot adatván, abban maga is vállalt egy komikus szerepet s extemporizált. A többi közt előhozta, hogy mily vidám most a város, mily nagyszerűen fogadták az ország első tisztviselőjét, «aber der schmutzige Gouverneur ist weder bei unserer Vorstellung erschienen, noch hat er der deutschen Gesellschaft etwas geschickt» (de a fősvény kormányzó se meg nem jelent előadásunkon, se nem küldött a német társaságnak semmit). Ezért aztán szegény embert még be is zártak néhány napra.

Nagy ebéd volt Cserey konziliárius urnál s arra a társaságból is meghittak egy-néhányunkat. A konziliáriusné egy sajátságos természetes modoru, régi-régi, igazi magyar dáma volt. Mikor az asztalhoz ültünk, megfogta a kezemet, oda vonszolt maga mellé s nem volt többé se füle, se szemé a többi társaságra. Mindig velem foglalkozott s engem is elfoglalt annyira, hogy körül se nézhettem a diszes vendégseregen. Aztán mindig csupa virágot beszélt. «Ide ülsz mellém édes kis violám, hadd handrikáljakam amazok ott, mi itt eszünk és beszélgetünk, ugy-e te is szegfűm?» — Én nem bántam, mert az uraságok nagyobbára diáku «nego conscientiamozott», a miből én ugy is keveset értettem volna. Az én viráglántáló urnóm mindig szurkált az ujjával: «No édes kis rezedám, miért nem veszel többet ebből a jóból? — hozd vissza a tálat te veres pipacs» (ezt a hajdukat mondta) «no édes kis ibolyám, ne légy oly szemérmes». Ez így ment az ebéd alatt, «te rózsabimbó,» «te lilium,» — én csak azon csodálkoztam, hogy jut minden gondolkodás nélkül annyi virág az eszébe.

Tizenyolez napig mulattunk még Szebenben s én ez alatt énekeltem tizenyolez operát. Az utolsó este fölrohan a színpadra egy katonatiszt.

— Hol a rendező? Hallja az ur! Magok embertelen emberek! Micsoda hallatlan gyilkosságot visznek magok véghez? Magok mindennap énekeltek ezt a szegény asszonyt. Hiszen megölik! Ez sehol nincs a világban. Belehal s a magok lolkén szárad a halála.

— Hagyja el, — mondá Szentpétery, — nem hal ez az ilyenbe bele. Egy napot pihen s másnap újra elkezdheti egyhuzomban a tizenyolez operát. Aztán ma ugy is az utolsó előadás van, utra kelünk, kipiheni magát az alatt.

Másnap újra megindult az egész nagy karaván. Feledém említeni, hogy midőn Kolozsvárról elindultunk, szerződött a társaság négy muzsikust, hogy a hol se zongora, se zenekar, meg ne akadjunk. E fiatal zenészek a prágai konzervatoriumból valók voltak s igen jól értették magokat.

Tömérdek nép s következőkép sok szekér vonult hát ismét tova sorban egymás után, mint egy nagy lomha testü kigyó. Borzasztó magasságu kösziklák erdőkön kellett keresztülmegyünk, a roppant kösziklák sűrűn benöve égbe nyúló fákkal. Néhol magas hegytetőre vezetett föl utunk, honnan letekintve, gömbölyü fekvésű, szép zöld fűvel benőtt, nagy kerületű rétekre nyílt kilátás, aztán apró falucsákra, melyeknek fehérre meszelt csinos házikói csak ugy tündököltek az őket körülszegélyező bokros zöld fák közül, — a falvak körül a zöld fűben legelő jószág, simára hizott szarvasmarha, a fehér libafalkák, — azt hinné az ember, ez a sok falu mind csak egy majorság, oly közel látszottak egymáshoz innen a magasból.

Soká megálltam az ily helyeken s el is

maradtam a többiektől, elmerengve, mily jó lenne itt tölteni a nyári hónapokat egy ily hegy tetején, egy kis épületben, mindennap nézhetni e gyönyörű táját s élvezni ez üdítő hegyi levegőt.

Most már épen éjszakára értünk a magasban fekvő, gyanus híru, roppant nagy siklósi erdőbe. Mi nők ugyan tettünk ellenvetéseket, félve a rossz emberektől, de a teremtés urai elhatározták, hogy itt kell éjszakáznunk. A szekerek szorosán egymásmellé rendbe állottak s ugy volt, hogy a kocsisok is közelünkben maradjanak, hogy megtámadatás esetében együtt legyünk. A gyékényeket a szekerek oldala mellé terítették s mi nők oda vetettük ágainkat.

Mindent elrendezve, letelepedtünk vacsorához. Az ifjak meggyújtottak egyet az égbe nyúló magánosan álló fenyvek közül s az oly nagyvilágosságot terjesztett maga körül, hogy minden közeledőt észre lehetett venni. Az óriási gyertya ott a gyeves asztalra plántálva szép csendesen evődött fölfelé perczegő lángjával, hogy nem lehetett félni, hogy el-ég s ránk szakad. A férfiak kártyát vettek elé s játszottak, míg rájuk nem jött az álom, aztán fölkékdtek a szekerekbe. Mi párnáink közé bujtunk, a mint a hűvös éji szellő borzongatni kezdett. Mire hajnalban fölczielhődtünk, ott állt előttünk az óriási fa, mint egy fekete obeliszk, leégett ágával.

Indultunk ismét tova vig kedélyvel s azon édes reménnyel, hogy most már tán békén bejutunk Brassóba.

(Folyt. köv.)

Ó-Buda romjai 1602-ben.

Midőn munkás kezek Aquincum klasszikus talajából római maradványokat, egy nagyszerű amphitheatrum romjait, a tudományos világ s a főváros művelt lakossága feszült érdeklődése mellett igyekeznek napvilágra hozni, mi is örömmel ragadjuk meg ez alkalmat, hogy a főváros multjából néhány új rajzot közöljünk. Ezek között kiváló figyelmet érdemel az, mely Ó-Buda romjait 1602 évből ábrázolja.

Fölalálható e rajz Schäfer, másképen Dilich Vilmos 1606 és 1609. évben készült két különféle című, de ugyanegy tartalmu művében.²

Készítésének alkalmá az 1602. hadjárat volt, midőn a császári sereg és az egyesült fejedelmek segédcsapatai az egykori Aquincum területén Roswurm, illetőleg Mátyás főherczeg parancsnoksága alatt táboroztak.

A képek előterében román stílyű épületeknek látunk emelkedni. Egy kettős és egy kekre ablak, valamint több félkörű iv, s az erős falpillerék több főfallal, meglepő épék rajta. Valamely templom és melléképületeinek romjai ezek. De melyik a sok templom és zárda közül, melyek egykor a vidéken állottak, már most nehéz meghatározni. Meg mai napon is áll ugyan egy fenmaradt képviselője e soknak a sz.-endrei ut mellett a Dunaparton, egy irányban Békásmegyerről. A budai reárol névezett

¹ Ungarische Chronica darinnen ordentliche, eigentliche, kurtze Beschreibung des Ober und Nider Vngern etc. durch Wilhelm Schäfer genant Dilich. Gedr. zu Cassel durch Wilhelm Wessel. Anno 1606. 4.-rét 381 lap, számos képpel. Es: «Kurtze Beschreibung und eigentliche Abrisse dero Länder und Festungung so der Turcke bisz dahero in Europa, besonders aber in Ungern etc. zum theil mit krieg angefochten, zum theil aber gantz wider sein Joeh bracht, sampt der Vngarische Chronica Wilhelm Dilichii. Cum Gratia & Privilegio. Gedr. zu Cassel durch Wilhelm Wessel. Anno MDCLIX. 4.-rét, 381 lap, szintén sok képpel. Mindkettő a nemz. muzeum tulajdona.

² Ó-Buda romjainak rajzát csak igen gyéren találhatjuk. A rajzot, melyet ma közlünk, átvette Henning Henrik Kristóf, Toll Jakabnak: «Epistolae Itinerariae etc. Edit secundae. Amstele hami 1714.» című művében a 200 lapoz, azonban igen átalakítva. Ó-Buda romjainak képét közli Haenfler is «Buda-Pest, historisch-topographische Skizzen. Pest. 1854.» című műve 19. lapjához, mely azonban alig hasonlít képünkhöz. Csak mellezőleg legyen az-nban alig képtünk a Bubicus kanonok ur által fölemlyítve, hogy képtünk a Bubicus kanonok ur által kiadott: «Magyarországi várak és városoknak a m. n. muzeum könyvtárában létező Fa- és Rézmetszetei. Muzeum 1880.» című becses műben, melyben a 12. Budapest, 1880.» című becses műben, melyben a 12. számtól a 92-ikig Budapest képei vannak fölsorolva, elő nem fordul.

A VÁSÁRFIA. — BÖHM PÁL RAJZA.

Boldogasszony prépostsági³ templom és laképület romja.⁴

Azonban a képünkön látható romok e prépostság romjai nem lehetnek, részint mivel irányukban a budai nagy sziget alsó csücske (a mai hajógyártelep) látható, részint pedig mivel előtűnik derekas kőhid mutatkozik.

A révről nevezett prépostság romjai irányában van ugyan a Dunában szigetcsücske, de ez a sz. endrei sziget déli csücske. Őmlék a Dunába patak is, a Kálászról jövő árok, de nem délről, hanem éjszakról, a romok fölött.

³ Praepositura de Rew prope Budam.

⁴ Podhradczky J. Historia Diplomatica Urbis Budapestensis et Pestensis. Kézirat a Muzeumban. Tom. II. 546 lap.

Ezeket tekintetbe véve, a képünkön látható romok a Filitori árok (Kántorfoka-patak) Dunába ömlése fölött állottak, a mely áron át a képünkön szintén látható kőhid vezetett, itt pedig nézetem szerint⁵ az 1301-ben, jámbor ala-

⁵ Miller Ján. «Epitome Vicissitudinum etc. de L. R. ac. Metropolitana Urbe Budensi. Budae 1760.» című művében I. Lajosnak 1355-ben kelt okmányát közli s ebben (22 l.) határkijelölés fordul elő, mely e szavakat is tartalmazza: «Jó az átlukasztott kőhöz, mely a kereszteteknek sz. Lélekrol nevezett temploma malmánál van, innen délnek a leomlott falakon át, melynek kövei, egész az utolsó kőig határu rendeztetnek, azután jó a föld határa a minoriták kúriája falaihoz, melynek (kapuja) visszatérint a boldogságos szűz Fehéregyháza felé.» Már most igen könnyen eligazodunk. Oláh Miklós «Hungaria et Attila Libri duo. Vindobona 1733.» (Lib. I. cap. V. §. 6.) 22 l. szerint a sz. Lélekrol nevezett kórház

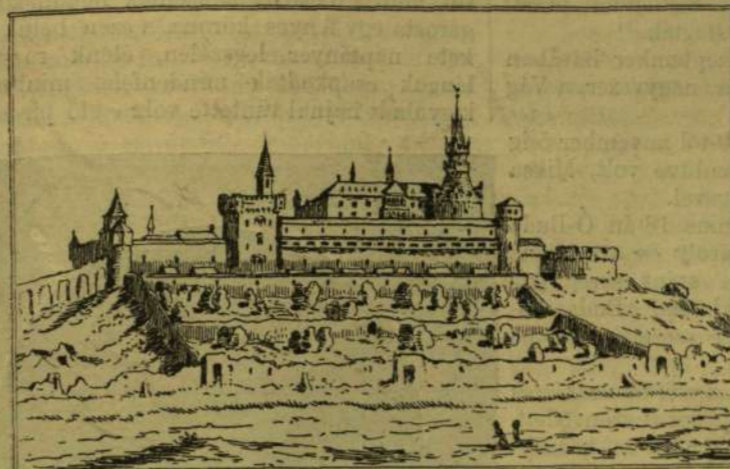
mizsnákából, assisi sz. Ferencz tiszteletére épült, ferenczrendiek temploma és zárdája állott.⁶

A kőhídon túl a többi omladék közül kivált,

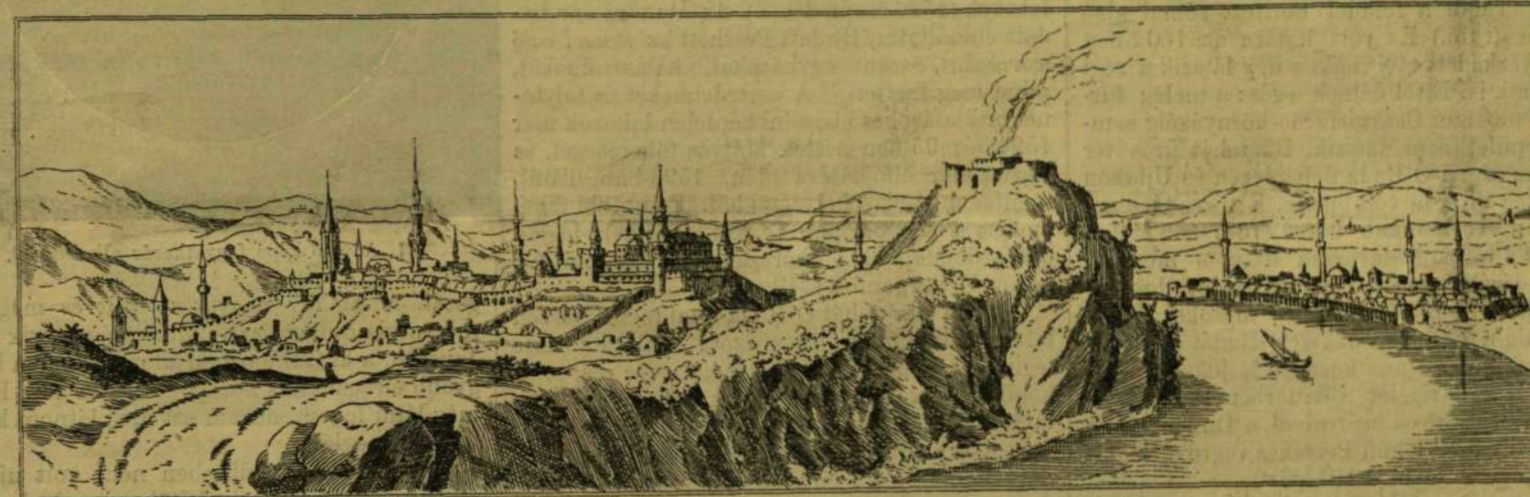
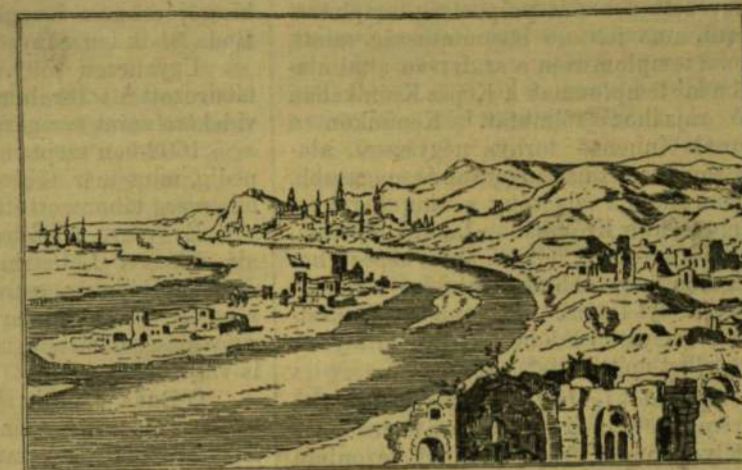
ott volt, a hol a gyógyerejű forrás fakad, tehát a mai löpormalomnál, ettől nem távol volt ugyanazon kórház templomának malma, ettől délnek a leomlott falak mellett, — melyek nem lehetnek mások, mint a római vízvezetés maradványai, — és pedig azok utolsó kövénél állott a ferencziek udvarának fala. A vízvezetés maradványai mai nap is körülbelül eddig terjednek. S ez az oka, hogy képünkön a vízvezetés falainak nyomait nem találjuk. Knausz szerint («Magy. Sion» 1863. évf. 739. kk. II.) a Fehéregyház szintén a hévvíz forrásánál fekszik, tehát a ferencziek kúriájától északra és így kapjuk arra visszatérintetett.

⁶ «Fratris Eugenii Kósa Antiquarii Collectanea.» Tom. I. 616. Kézirat a sz. Mária tartománybeli ferencziek főnöki levéltárában Pozsonyban.

A BUDAI KIRÁLYI PALOTA NYUGATRÓL.

Ó-BUDA.

VIZI- VAGY ZSIDÓVÁROS. BUDAVÁRA. SZENT-GELLÉRT ERŐD. PEST.

BUDA ÉS PEST.

Schäfer (Dilich) 1606-ban megjelent „Ungarische Chronica“-jából.

ALBÁN ERŐDÍTÉSEK A HEGYEK KÖZT.

terjedelmes és magas tornyokkal ellátott épületesoport emelkedik, mely körfallal van övezve. Hajlandó vagyok ezt a szent István által 1022-ben alapított és sz. Péter és Pál apostolokról nevezett ó-budai prépostsági templomnak tartani, ama feltűnő hasonlatosság miatt, melyet ez a templom-rom a sz. István által alapított ó-budai templomnak a Képes Krónikában található rajzához fölmutat. Képünkön a templomnak inneső tornya négyszögű, alacsony és zömök; a tulsó sugarabb és magasabb. A templom háója alacsony s támpillérekkel bír, ép úgy mint a Krónikában található képen. Ez utóbbin a szentélyt félkörű apsis képezi, holott képünkön magas ablakokkal bíró terjedelmesebb szentélyt látunk hozzáépítve. Valószínűleg azt, melyet 1355-ben Lajos király és anyja Erzsébet építtetett.⁸

E templomtól jobbra tökéletes gúla-alaku épület szemlélhető, mely körül igen terjedelmes és tekintélyes romok csoportosulnak, azonban egykori czéljukat lehetetlen meghatározni.

A romokon túl kör-alaku, sík tetejű domb látható. (Talán a földdel borított római alsó amphitheatrum.) Ez volt határa az 1602-ben itt elhelyezkedett tábornak, s úgy látszik a régi Ó-Budának is. Ettől délnek egész a meleg fürdőkig, a mostani Császárfürdő környékéig semifele épület sem látszik. Itt tehát üres terv volt, azaz a mai Ó-Buda déli részén és Ujlakon akkor még mi sem volt építve. Ez üres térséget megemlíti Toll Jakab utazó 1687-ből, tehát mindjárt a törökök távoztása után, s mondja, hogy Budáról kimenve egyfelől szőlős dombokat, másfelől szántóföldeket és mezőket szemléltek, míg a közelben fekvő Ó-Budát elérték.⁹

Képünkön a Duna közepén látjuk a romokban dús Margitszigetet, a háttérben Budát karcsu minaretjaival és tornyaival, a Dunán túl az igen csekély terjedelmű Pestet, s végre a Szent-Gellért-hegy zárja be a láthatárt.

De térjünk ismét vissza Ó-Budához s vegyük a terület meghatározására segítségül ama térrajzot, melyet Schäfer művének 347. lapjához csatol. Ez ugyan sajátlag hadi czélokra készült és az egyes hadtestek elhelyezését, valamint Buda és Pest erődtípusait tünteti fel; de kiváló praeciziójával számunkra is jó szolgálatot tehet. E térrajz szerint a romok legsűrűbb csoportja a budai nagy sziget alsó, azaz déli causa irányában a Dunapart mellett terjed el, s így a mai Ó-Budának csak északi felét és kültelkeit, az ugynevezett szent-endrei földeket, körülbelül a körül nevezett szűz Mária kápolnáig foglalja el. Egyes romok azonban a lapály és hegyoldal egész területén elszórva szemlélhetők.

Ebből azt következtethetjük, hogy a keresztény Ó-Buda tömerédek templomai, zárdái s királyi lakai a X. század óta a XVI. század Aquincumtól többnyire délnek, a mai Ó-Budától pedig északra épült volt.

A romoktól egész a nyugotnak emelkedő hegylángig terülő térség gyakorta szolgált különféle hadtesteknek táborul. Így, hogy csak néhányat említsék:

1527-ben aug. 19-én I. Ferdinánd Visegrád-ról jöve seregével az ódon emlékek előtt meglepedett s itt fogadta a budai tanácsot és polgárokat. Másnap távozott innen s 2000 lépésnyire Budától parancsolta felütni a tábor.¹⁰

1529-ben II. Szolimán Bécs alól visszatér, okt. 18-tól 26-ig pihent meg seregével Ó-Buda romjai mellett.¹¹

1541-ben aug. 26-tól szept. 22-ig szintén itt táborozott Szolimán, midőn könnyű szerével Buda birtokába jutott.¹²

1598-ban Mátyás főherceg fővezérsége alatt, Pálfi és Schwarzenberg csapatai szept. 29-től (tehát úgy mint 1602-ben) Ó-Buda és Sicambria, mint mondatik, omladéka és még fenlevő romjai között a Duna hosszában elhe-

⁸ Szeremley Miklós: Magyar hajdan és jelen élethű rajzolatokban, magyarító szöveggel. Pest, 1847. 4. r. 39 l. s a megjelölt tábla.

⁹ Haeuffer: „Buda-Pest“ i. h. I. 55. l.

¹⁰ „Epistolae Itinerariae“ I. m. 200. l.

¹¹ „Casparius Ursini Velii de Bello Pannonico. Studii et operis Adami Fr. Kollarii. Vindobonae 1762.“ 4-rét 14. l.

¹² Szeremi György: „Emlékirta Magyarország romlásáról.“ Monumenta Hung. Hist. Scriptores Tom. I. 267. l.

¹³ Hammer: „Geschichte des Osmanischen Reiches. Pest. 1834.“ II. k. 172. kk. II.

lyezik a táborot, megerősítve a dombokat és alkalmas helyeket.¹³

Ez omladékok környékén rejtőzhettek el 1599-ben aug. 7-én a hajdúk, kik a csupán 60 kiserőjével arra lovagló Div Szulejman pasát, Buda 31-ik kormányzóját, elfogták.¹⁴

Ugyanezen 1599. év szeptember havában táborozott itt Ibrahim pasa nagyvezér, a Vág vidékére szánt seregével.¹⁵

1602-ben szeptember 29-től november 5-ig pedig, mint már többször említve volt, Miksa főherceg táborozott itt seregével.

És végre 1686-ban június 18-án Ó-Buda alá érkezett Lotharingi Károly és ott táborot ütött a Budavár ostromára szánt sereg egy részével,¹⁶ de innen csakhamar Buda körülövezésére sietett, melyet szerencsésen be is vett.

Ó-Buda a török időben a sok táborozás és gyakori tüzvész folytán fölötte sokat szenvedett. Erről kezeskedik Verancsics Antal, m. k. helytartó, esztergomi érsek következő szavaival: „Az (török) Chaszar (II. Soliman) azonban Bwdara Irkezyk (1526 szept. 10-én). Az Dunara egy hydatt chinaltatta, Bwdatt Pesthett az keuzel való warosokat, szent egyházakat, kalastromokat, mind meg Igette.“¹⁷ A veszedelmeket és folytonos zaklatásokat elviselni képtelen lakosok már 1594. és 95-ben kérték Mátyás főherceget, és Esztergom elfoglalása után, 1596-ban, Pálfi, mentse meg őket helyzetökből. Ez utóbbi 2000 emberrel segítségükre is jött és éjnek idején 5380 óbudait 375 ökörszekéren, valamint 20 hajón Esztergomba szállított.¹⁸

1596 óta tehát Ó-Buda majdnem egészen lakók nélkül maradt és azóta omlottak össze leginkább épületei, úgy hogy hat évre reá, mint képünk mutatja, alig látunk ott egynél több lakható házat.

A sereg mérnökárának jeles rajzolója, midőn Buda és Pest minden oldalról körülövezte, nem mulasztotta el a legjelesebb pontokat szemelni ki magának, hogy a várost minden irányban lerajzolja. A nagy szorgalommal készült rajzokat Schäfer művében fölvetve s ott találjuk Budát és Pestet északról és délnyugatról, sőt a királyi várpalota nyugati látképet is. E két utóbbit, mint igen érdekesekeket, hű másolatban szintén közöljük itt.¹⁹

Némethy Lajos.

Napfoltok és napkitörések.

II.

Egyike a legnevezetesebb teljes napfogyatkozásoknak 1868 augusztus 18-án volt látható. A csillagászok előre készülték az érdekes tünényre, elzarándokoltak a távol Indiákra, hol az látható leand, erre a mesés földre, mely nem egy nyugtalan agynak háborgatta immár álmaikat, s nem egy emberben támasztott vágyakat, melyek üzése közben a tudomány haladt egy-egy lépéssel előrefelé.

Mint a római imperator, midőn diadalszerken az örök városba berobogott, maga felé fordítá a jelenlevők minden pillantásait, mindenki látni vágyván őt, hogy még arcának egy-egy mozdulata se veszzen el szeméi elől, hogy még a benyomásokat és a lélek kinyomatát is megfigyelje, a mint a tömegben odébb halad, oly osztatlan figyelemmel fordítá szeméit a csillagászok eme detachirozott kised csapatára Phaeton szekerére, midőn az égbolt magasára hágva minden legkisebb felhőfoltcska nélkül elkezdé fényét veszteni a Legfényesebb. Azzal az ösztönszerűséggel, mely megragadja még a menedékhely után futva futó

¹³ „Nicolaus Istvanii Historiarum de rebus ungaricis Libri. Viennae 1758.“ fol. 450. l.

¹⁴ Gévay Antal: „A budai pasák. Bécs. 1841.“ 19. l.

¹⁵ „Gar Neue Vangerische Zeitungen. H. n. 1599.“ Idézte: Kertbeni Károly: „Magyarországra vonatkozó régi német nyomtatványok. Budapest. 1880.“ 323. l.

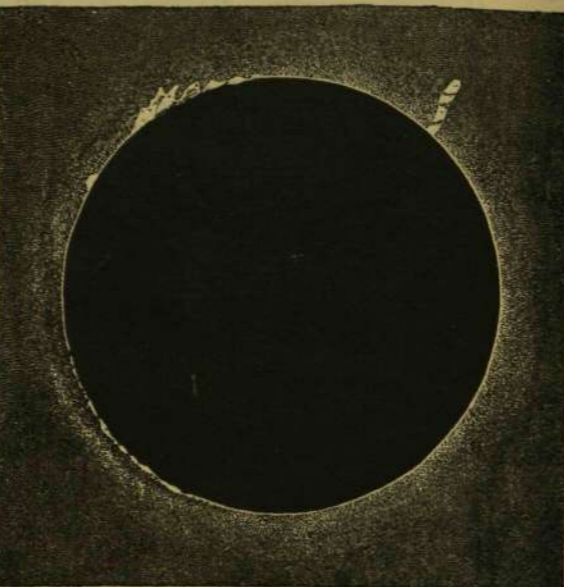
¹⁶ Röder Fulop: „Des Markgrafen Ludwig Wilhelm von Baden Feldzüge wider die Türken, Carlsruhe 1839.“ I. 179. és u. o. „Anhang: Tagebuch der Belagerung von Ofen, des Herzog v. Lothringen.“ 52. l.

¹⁷ „Fünfflerer Zeitungen, Augsburg 1596.“ Idézte Kertbeni által l. m. 287. l.

¹⁸ „Monumenta Hungariae Historica Scriptores.“ III. k. 25. l.

¹⁹ Míg Budának látképe a török időkből, az északi irányból szemlélve, gyakorta előfordul, addig a két utóbbi látkép igen ritka. Atvette azokat némi változtatással Peeters Jakab. „Icones Urbium Hungaricarum“ ezimű művébe.

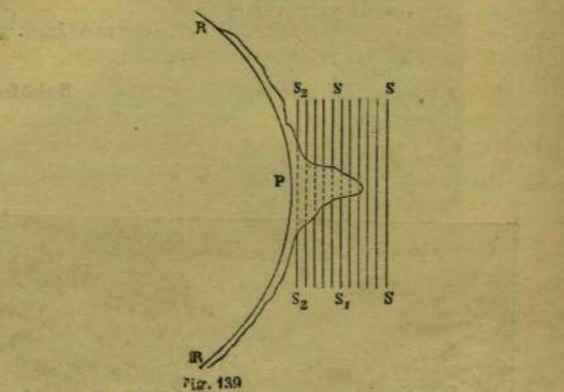
állatot is ilyenkor, az ámulat és meghatottság némaságával bilincselte a figyelmet egyetlen hely felé, mely a különben fényes égen sötét fekete korong alakjában tünt elő. E fekete foltot, mint a dícsőny a szentek fejéin, körülövezte egy fényes korona, s ezen belül, a fekete naptányér legszélein, élénk rózsaszínű lángok csapkodtak mindenfelé, mintha egy kigyuladt hajnal tüntette volna elő piros lobo-

1. A Nap képe fogyatkozás alkalmával.

gását. A látvány nagyszerű volt és megkapó. A francia csillagászati küldöttség egyik tagja Janssen, a ki Guntoorban állomásozott, a legnagyobb elragadtatás közepette kiálta fel: Ezt én még látni fogom, nekem ezt még látnom kell. És meglátta.

A tünény különben nem volt új. Már szabad szemmel is észlelték némelyek teljes

2. Napkitörések szinképelemző készülékén nézve.

napfogyatkozások alkalmával e rózsaszínű lángokat a XVI-ik századtól kezdve, a jelen században pedig többen hatalmas távcsövekkel vizsgálták, különösen pedig Pater Secchi, Airy, Arago és mások. Az is tudva volt, hogy magok a lángok, melyek a naptestnek képezik részeit, szükségképpen jelen vannak minden alkalommal és nem pusztán a fogyatkozás idejékor, de más-kor aránylag gyenge fényüket nem lehet látni a

4. Kitörés a Napon.

napfénynek vakító ereje mellett, mint a hogy a gyertyafényt nem látjuk, ha a villamos fény elébe tesszük. Napfogyatkozás alkalmával azonban a Hold eltakarja a fénylő napkorongot, s csak a föllobogó lángok lesznek láthatókká, melyek eme korongon kívül érnek.

Janssen földata tehát voltaképpen abban

állott, mesterségesen állítani azt elő, mit fogyatkozások alkalmával a Hold magától eszközöl, elsötétíteni valami módon a napkorongot, ki-zárni annak fényét onnan, a hová ezen rózsaszínű lángoknak fénye behatolhat. Es ezt ő a szinképelemző készülék segítségével vitte végbe.

Mindenki tudja, hogy mi az a szinképelemző (spektrál-analytikai) készülék. Olyan háromszög alakú üvegdarab, melyre ha a fény-sugár ráesik, a szivárvány mindenféle színeit mutatja. Ki ne látta volna e tünényet a pohár üvegén, melynek ép szélére süt a nap, vagy valamely csillár lecsüngő üvegdarabján, vagy ki ne játszott volna mint gyermek ily szögletes üvegdarabokkal? A szinképelemző készülék is ily üvegből áll, de az üveg elsötétített helye van fevé, s a fény-sugár csak egy igen keskeny nyíláson hathat rá. Ezt az igen keskeny nyílást úgy fordíthatjuk a Napnak széléhez, hogy magából a napfényből semmi se juthasson belé, ellenben a rózsaszínű láng sugarai behatolhatnak.

4. Lángnyelv-alaku protuberancia.

Legyen, hogy a 2 alatt mellékelt ábrán RR körvonal a napszél jelöli, a P melletti kidudorodás pedig egy ilyen rózsaszínű lángot: akkor a szinképelemző készülék keskeny nyílását úgy fordíthatjuk, hogy az épen az S S₁ irányba esik, és csakis erről a helyről hatolhat beleje fény. Ilyenkor a lángnak ezt a részét egészen jól ki-vehetjük, a nélkül, hogy megzavarná észlelésünket a Nap vakító fénye. A készülék keskeny nyílását azután mind tovább és tovább vihetjük S, S₁ és S S₂ felé, s észlelhetjük a lángnak egész alakját.

Ily módon, a Janssen által ajánlott eljárás mellett mindenkor vizsgálódásaink körébe vonhatjuk a nap szélét, s napról-napra észlelhetjük ezeket a gyönyörű rózsaszínű lángokat, melyeknek „protuberancia“ nevet adott a tudomány.

A vizsgálódások kitüntették az előleges föl-tevés helyességét, s bebizonyították, hogy ezek a lángok csakugyan nem a napfogyatkozásnak specziális tünényei, jelen vannak a Napon mindig, ámbár nem egyenlő számban, s nagy-

5. Felhő-alaku protuberancia. (Észlelte Ó-Gyallán Konkoly Miklós.)

ságra és kiterjedésre is folyton változón. A szinképelemzés kimutatta azt is, hogy ezeket a protuberanciákat izzó hidrogén-gázok alkotják, tehát anyaguk ugyanaz, a mi a víznek is egyik alkotó elemét képezi. E gázok a Nap belsejéből olykor hihetetlen mennyiségben s hihetetlen erővel löknek fölfelé, mint a tűzhányók olvadó tömege. Olykor egész váratlanul jelennek meg, s oly helyen, a hol nem is gyanítottuk volna, több mint tízezer mérföldnyire magasságba löknek, hogy azután alig egy néhány óra alatt elenyészszék a tünény nyomatlanul.

A 3. sz. a. mellékelt ábra valóságos kitörést állít elénk, midőn az izzó hidrogén-gáz mintha a protuberanciákat izzó hidrogén-gázok alkotják, tehát anyaguk ugyanaz, a mi a víznek is egyik alkotó elemét képezi. E gázok a Nap belsejéből olykor hihetetlen mennyiségben s hihetetlen erővel löknek fölfelé, mint a tűzhányók olvadó tömege. Olykor egész váratlanul jelennek meg, s oly helyen, a hol nem is gyanítottuk volna, több mint tízezer mérföldnyire magasságba löknek, hogy azután alig egy néhány óra alatt elenyészszék a tünény nyomatlanul.

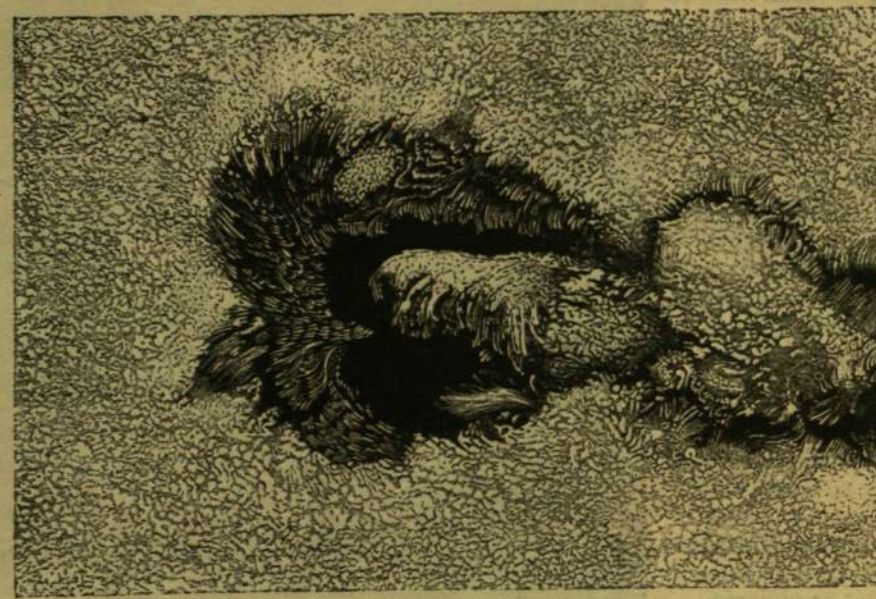
A 3. sz. a. mellékelt ábra valóságos kitörést állít elénk, midőn az izzó hidrogén-gáz mintha a protuberanciákat izzó hidrogén-gázok alkotják, tehát anyaguk ugyanaz, a mi a víznek is egyik alkotó elemét képezi. E gázok a Nap belsejéből olykor hihetetlen mennyiségben s hihetetlen erővel löknek fölfelé, mint a tűzhányók olvadó tömege. Olykor egész váratlanul jelennek meg, s oly helyen, a hol nem is gyanítottuk volna, több mint tízezer mérföldnyire magasságba löknek, hogy azután alig egy néhány óra alatt elenyészszék a tünény nyomatlanul.

emelkedett. Ez a borzasztó láng elég lett volna tehát ötször körülírni az egész földet, s egy pillanat alatt elhamvasztotta volna minden egetverő dícsőségével, nagyzó hiuságaival, hárt nem ismerő vágyaival és döreégeivel együtt.

Nem ritka eset, hogy e gázok a magasba emelkedvén, ott felhők alakjában ülnek meg, magával a naptesttel kicsinyen elvesztik az összeköttetést, vagy csak egészen pontokon tartják meg. Néha valamely óriási explozió szórja szét aztán őket, mások pedig a Napon uralkodó orkánek által sodortatnak el, mint a valóságos fellegek. Az alakulás így ilyen formáját is bemutatjuk, melyet Ó-Gyallán rajzoltak le 1872. december 28-án. Félreismerhetlen benne a felhő-jelleg, s nyilvánvalóan mutatja, hogy ezek az izzó részek képek a levegőben lebegni a nélkül, hogy mint valami Sodoma-Gomorhabeli tüzes ó alahullanának.

E tünényet nagyon könnyen megmagyarázhatjuk magunknak, ha fölteszszük, hogy a gázok a napfelületen sokkal erősebb nyomásnak vannak alávetve, mint minálunk, és valóban azt föl lehet és föl kell tennünk azon ropant nehézkedési erőnél fogva, melylyel a testek a Nap középpontja felé törekszenek. Csak így magyarázhatjuk ki az észlelt tünényeket, különösen pedig a napfoltokat.

A Napon ugyanis több egymás fölé helyezkedett réteget kell megkülönböztetnünk. A legfelső igen vékony réteg a hidrogéné, melynek viharok és belső középponti erő által fölkor-bácsolt hajjai iszonyu lángnyelvekben csapkod-

6. Egy napfolt rajza, a photoszférával.

nak föl olykor, de a melynek anyaga oly sűrű, hogy bizonyos magasságban túl már nehézkes felhők alakjában ül meg, mintha egészen elveszítene gáztér természetét. Ez a gáztér lefelé az ugynevezett chromosphaerában folytatódik, mely magában vére szintén igen vékony réteg, s csak a szinképelemző készülék által vehető ki, vagy pedig a napfogyatkozások alkalmával látható. Azután következik az a réteg, melyet mi közönségesen látunk, mely a Napnak fényét és hőjét szolgáltatja, s melynek a tudomány photosphaera nevet adott. Mint annak idején említettük (előbbi közleményünkben), ennek részei mozgékonyak, a vihar által ide-oda sodorhatók s a napfoltok által helyökből eltávolíthatók. Azonban ez a réteg még sem csepfolyó mint a víz. Sőt összetevő anyaga úgy látszik szilárd alkotórészekből áll, de a melyek nincsenek egymással összefüggésben, hanem olyanok, mint p. o. a füstnek apró koromrészei. Csak hogy — mint Flammarion megjegyzi — „egy-egy ily részecske valóságos alpes vagy pyrennei hegy.“

Ez a legelső általunk ismert réteg, a photosphaera abban is hasonlít a füstöz, hogy lebeg a levegőben. Alatta — úgy tetszik — nagy nyomást szenvedő gázok léteznek, melyek olykor egy szelelő lyukat keresnek magoknak a kiszabadulásra — s támad a napfolt. Nem egyéb tehát a napfolt mint nyílás a photosphaerán, mely nyíláson át a belső gázok kiszabadulhatnak, s a chromosphaera gázaival kiegyenlítődnének, és a mely nyíláson át ezen belső szintelen gázoknak sötéte látszik felénk.

Ezt az egyetlen magyarázatot adhatjuk ez

idő szerint a foltok és kitörések természete felől, s az észlelt tünények — bből egytől egytől ki-magyarázhatók. Még a külső látszat is e mellett beszél. Vagy tekintsen bár az olvasó a mellékelt képre, mely Langley amerikai csillagász mesteri kezéből származik, nem látja-e maga előtt kiemelkedni a photosphaera vastag réteget, melyen át az űr — legalább szilárd részekre nézve űr — sötétsége tántog?

Hoitsy Pál.

Egy orosz utazó Tibetben.

Gr. Széchenyi Béla középázsiai utja alkalmából sokszor emlegették Przevalszki orosz utazót, ki Középázsiaiban tett fölfedezéseiről irt műveivel az egész tudományos világban nagy feltűnést keltett s Széchenyiben is fölélesztette a vágyat, hogy e vidékeket beutazza s ha lehet, oly helyekre is behatoljon, a hová Przevalszkinak nem sikerült. Tudjuk, hogy Széchenyinek mily rendkívüli akadályokkal kelle küzdeni, míg Tibetbe bejuthatott, — de Chlasszába (Lhassa), mely felé több évtized előtt Kőrösi Csoma Sándor is sikertelenül igyekezett, nem hogy bejutnia, de azt még megközelítenie sem sikerült.

Przevalszki azóta ismét megpróbálta a lehetetlent s alább közölt levele szerint a „tiltott“ városnak legalább közelébe mégis csak eljutott.

A levél, melyet alább egész terjedelmében közölünk, a Taskendben megjelenő „Turkesztánsz-kija Vjedomoszti“ ezimű orosz hetilapban látott

napvilágot, s az orosz eredeti után Csopey László munkatársunk fordításában ime itt közöljük:

Ung-Szinin városa, 1880. márcz. 8.

Egy éve már annak, hogy Zájrszánból az expedicióval elindultam. Azóta 4300 versznyi utat tettünk Ázsia legvadabb pusztáin: voltunk Tibetben is, nem messze Chlásszáttól (Lhassa), de Chlásszába be nem jutottunk.

1879 márcz. 21-én elindultunk zájszani állomásozó helyünkről s május végével Chámiba értünk, hol, bizonyára pekingi utasítás folytán, igen jól fogadtak a kínai hatóságok. Chámiban vezetőket kaptunk a Sá-cszo nevű oázisba, a melyben igen rosszul fogadtak, vezetőt sem adtak Tibetbe, sőt a lakosoknak megtiltották, hogy vezetőknél elszegődjenek. Mi tehát vezető nélkül folytattuk utunkat s ügyvel-bajjal kerestük az igazi utat. Julius a Nán-sán hegyek közt töltek és szeptemberben már Csajdamban, Burchán-Bura városában valánk, a hol megtaláltuk azt az utat, melyen 1873-ban haladtunk. Itt ugyszólván erőszakkal szereztünk magunknak vezetőt Chlásszába, ki aztán a Kék folyó táján szándékosan zord hegyek közé vezetett; a miért is elkergettük a mongol atyáit s vezető nélkül folytattuk utunkat. Valahogy fölvergődtünk a Tan-la hegyekre, melyeknek abszolút magassága 16 ezer 800 láb. E hegyek magaslatán megtámadtatunk a jegrái törzs tanguti nomádjaitól, kik e helytűn nem szűnek meg fosztogatni a mongol karavánokat. De mi lövésekkel fogadtuk őket s pár perc múlva négyet közülök megöltünk s többeket megsebesítettünk.

mire a megmaradtak elfutottak. Ez november 7-én történt. Ők aztán másnap nagyobb számban gyűltek össze s megszállták a hegytorlatot és szorosokat, a melyen át kellett mennünk. Újra sortűzet adtunk s a gyávák ismét elhordták az irhájukat. Így aztán, mikor megfeszítettük az utat, leboosázkodhattunk a Tan-la hegyről, és mehettünk Chlaszszába; azonban Nanesu falu közelében elibénk jönnek a tibetiek és azt mondják, hogy kormány engedélye nélkül nem mehettünk tovább. Futárt küldünk Chlaszszába és várakoztunk. Husz nap múlva megjelent a dalai-láma követe s vele hét hivatalnok, s a legalázatosabban kérétek bennünket, hogy ne menjünk be a dalai-láma székvarosába; mert ott jelenleg nagy zűrzavar uralkodik: a város apraja, nagyja azt beszéli, hogy jönnek az oroszok ellopni a dalai lámát s megsemmisíteni a budha-callást. Minthogy e

Visszafelé vezető utunk Tibet éjszaki részében kettelt 800 verszet, és mert decemberben és januárban tevők meg azt, szörnyen fárasztó vala. Mégis mindnyáján egészségesek maradtunk, azonban a 31. tevéből kiszervezett 21. Egészségem most is kitűnő. Tibetben sokat vadásztunk, megöltünk 120 vadat. Pompás gyűjteményre tettünk szert.

Tegnap Szinninbe mentem, hogy tudtára adjam az «amban»-nak, hogy a jelen tavaszt és nyarat a Sárga folyó felső folyásának kikutatására akarom fordítani. Az azonban kezdetben a világot sem akarta ezt megengedni, utóbb valahogy csak beleegyezett, de határozottan kikötötte, hogy ne menjék a Sárga folyó jobb partjára. Én ezt megígérttem ugyan, de mégis elmegyek Chyanche-ig, honnét az időjárás-hoz és körülményekhez alkalmazkodva keletnek vagy délkeletnek veszem utamat.

Juliusban vagy augusztusban Ala-sánon és Urgon át megyünk haza; valószínű, hogy októberben már Urgban vagyok.

Przedwalski M. N.

Két francia püspök vasketreczében.

VII. Károly francia királynak két fia maradt, kik közül az idősebb örökölte XI. Lajos nével a trónt... Ez tette Franciaországot egységes állammá. Ez vetette meg alapját a francia királyok tulajdonának addig mindenható hűbéreseik fölött, és azok tekintélyének az ország határain kívül.

XI. Lajos féktelen nagyravágását már dauphin korában sem bírta leküzdni, s már ekkor elárulta, hogy jó neki minden eszköz, ha célhoz, s a mi nála egy volt ezel, ha hatalomhoz segít.

VII. Károly legő támaszát egy szép leány képezte: Sorel Agnes, a ki nemcsak szívét töltötte be egészen önzetlen szerelmével, de kényes pillanatokban böles tanácsai által is sok jó szolgálatot tett neki. XI. Lajos határtalanul gyűlölte e miatt Sorel Agnést, s miután egyszer nyilvánosan fölpofozta — később állítólag ő tette el méreggel láb alól.

Nagyon érthető, hogy apa és fiu ily viszonyok közt nem valami jó szemmel néztek egy-

másra, s midőn a trónörökös nem átalotta egyik összeesküvést a másik után szöni a király uralkodása, sőt élete ellen, VII. Károly végre is kénytelen volt drasztikusabb védelemhez nyulni, s fia elfogatását elrendelni. Lajos herceg idején megugrott s apja haláláig vissza sem tért többé hazájába.

A hatalmat, melyet oly korán leledzett, igazán vasmakkokkal kezelte az új király... Először is feneketől fölforgatott mindent, a mit apja alkotott; egy szálit elesapta vagy elzáratta annak kegyenceit, s míg maga senkiben sem bízott, a mások bizalmának kijátszását s a cselet és fufangot politikájának legfő tényezővé választotta. Az adót mindjárt kormányja elején megdupláztta, hogy személye és trónja biztosítására állandó sereget állíthasson és tarthasson fenn; megszorította a párisi és toulousei parlamentek törvényhatóságát; eltiltá a nemességet

XI. Lajos legveszedelmesebb ellenlábasa merész Károly burgundi herceg volt. Nem esoda, hogy a kinek a királylaj baja támadt, leginkább a burgundi herceg védszárnyai alá húzódt. Így tett XI. Lajos fiére is, midőn bátyja őt vagyonában megrövidíteni iparkodott. Merész Károly hatalmas közvetítése ki is eszközölte védenze számára, hogy Lajos átengedje neki a Champagnet, de a ravasz király nem akarván, hogy őcsese tőszomszédja legyen az ő legfélelmesb vetélytársának, Castilla koronájával kápráztatta szemét, s ily módon rábírtá, hogy a Champagnet a Guyennét elcserelje. A herceg barátai váltig óvták őt ez oklatan lépéstől; ő azonban fölült bátyja mézes beszédeinek, sőt eredetiben megmutatta neki a leveleket, a mikben La-Balue bibornok és a verduni püspök ez alku hátrányait előtte körülményesen kifejtették... XI. Lajos rögtön elfogatta a két főpapot s sötét börtönben vasketreczbe záratta, hol tíz évig szenvedtek. Gyűlölete mélységét s nemtelen bosszuszomját eléggé jellemzi, hogy egyik szolgájának karjára támaszkodva megmeglátogatta a szerencsétleneket, s pokoli kárörömmel gyönyörködött azok szenvedéseiben.

Végre betölt a mérték, s a nemezis kamatos-tól visszafizette neki a rosszat, a mit életében oly sokaknak okozott. Halála előtt két évvel szelhűdés érte s két napig eszméletlenül hevert, s habár orvosai megmentették életét, a régi királynak csak árnyékává súlydott. Rémlátások gyötörték folytonosan... napjait és koronáját mindenfelől fenyegetve hitte. Egyik erős várába zárkózott, hová még gyermekeit sem bocsáták be különös engedélye nélkül. Lakását vastag vasrudak által valódi ketreczvé alakította át... a bástyákat köröskörül hegyes pőznákkal rakatta meg vasból, hogy senki tükön át ne mászhasson rajtuk.

A várnak mind a négy sarkán vastornyocskákat készítettett, a hol lövére készen s mindig kiszögve valának az ágyuk, — a vizárkokat pedig éjjel mindig fölfont fegyverrel őrizte 40 katoná oly szigorú megfigyeléssel, hogy mindenkire löjjenek, a ki közeledni próbál... Csak orvosai bízott vakon. Udvari orvosa azt tehetett véle, a mit akart, s jelentékeny összegeket csikart ki tőle, hogy életét tovább nyujtsa... Sokat hallván a reliquiák csodás ereje felől, megszöve földről összehordatott mindenféle szent ereklyét, csak hogy ezek árnyékában

valamivel később pusztuljon el a föld színéről... Két álló esztendőn át tartott e siralmas vergődés, míg végre 1483-ban aug. 30-án a halál Franciaországot tőle, őt pedig testi-lelki gyötrelmeitől örökre megszabadította.

Egyveleg.

* Nyakékek gyanánt tölésre a nők Párisban már drágakövekkel kirakott csipkéket viselnek s ezeken rajta van a viselő családjának czimeréből a megfelelő állat, griff, sárkány, oroszlán stb.

* Óriási keselyűt löttek nemrég Franciaország déli részén. Midőn a földre esett, még megölt egy nagy kutyát s később két ember alig bírta fölemelni. Az adriai keselyűk fajához tartozott. Fejétől farkáig három lábánál hosszabb volt s kiterjesztett szárnyai hét lábánál messzebb terjedtek.

Petőfi ifjúkori kiadatlan költeményeiből.

A «Vasárnapi Ujság» f. évi 36-ik számában alkalmunk volt közölni Petőfinek «Kurutyó» című eladdig kiadatlan ifjúkori tréfás balladáját, melyet a költő fiatalkori barátja és iskolatársa, nt. Neumann Károly nyugalmazott lelkész ur küldött be közlés végett hozzánk, megjegyezve, hogy Petőfi 1841. őszén, midőn Pozsonyban az ő vendége volt, egy füzetke verset adott át neki baráti emlékül. E füzetben volt az elvesztettnek hitt «Kurutyó» című költemény is, egyéb versekkel együtt, melyeknek ezimeit ott fölsorolta s melyek szintén kiadatlanok az egyetlen «Zivatar» címűt kivéve, melynek az «Összes költemények» újabb kiadásai végén a «Toldalek»-ban az 1842-iki költemények között «A bujdosó» cím alatt egy megbővített, átdolgozott és egészen más befejezésű variánsa található.

Levélünkre, melyben e még kiadatlan ifjúkori költemények beküldését is kértük, Neumann ur beküldte magát az eredeti füzetét, a következő levéllel:

Tisztelt szerkesztő ur!

Kívánsága s ígéretem szerint küldöm ennell Petőfi zsengeit, melyekről utolsó levelemben értesítettem.

Legzélszerfibnek találtam az eredeti kéziratot küldeni. Ha másolatát küldöm, fölmerülhetne az authenticitás kérdése is. Így azonban — ki Petőfi fiatalkori keze írását valaha látta, az ezen iratokban is azonnal ráismerhet.

Kérem, sziveskedjék — tetszése szerinti felismerés után — e kéziratokat nevemben a nemzeti muzeumnak átadni, hogy az ott már letett Petőfi-hagyományokhoz tétessenek.

Arad, 1880. okt. 19.

Neumann Károly.

A füzet kis tizenhatodréti alak, erős, merített kékes papíron, melyet baráti kezek egészen ép állapotában megőriztek. Az egész füzet 12 levél (24 lap). Az első lapon ez áll:

Lanc.
Bucsu.

Ha az első szó kéziratának betűit a füzet kéziratával össze is hasonlítjuk, «Lanc»-nak kell azt olvasni; a költő szeszélye — más okát nem tudhatjuk — adhatta e ezimet a füzetnek.

A költemények abban a sorrendben következnek egymás után, a mint azt mi is közöljük s a mint azok a füzet utolsó levelének belső lapján látható tartalomjegyzékben elő vannak sorolva. A «Kurutyó» a «Galgá partihoz» és az «Örök bú» című költemények között foglal helyet.

A költemények hitelességéhez kétség nem férhet. Hogy azonban a hitelesség annál szembeötlőbb legyen: a füzet czimén kívül, az első költemény («Bucsu») első lapját és a tartalomjegyzékét a költő kezeírásának hű utánzatában közöljük.

És most álljanak itt a költemények:

Bucsu.

Irigyen a' sors boldogságom ellen,
Pozsony! körödből ismét mészé hí;
Meyek — de álva van bucsuzó mellem,
Miként váradnak pusztá ternei.
Utánam intesz még Danád' kódébül,
'S arcokra keserű köny árja gördül.

Nem hosszú volt tebenned mlátásom,
'S az órák mint a' nyíl röppitenelek.
De ijj órákat a' nagy mennyországon
Angyalnak adnak csak az istenek.
Édenben éltam üdvözülteképen
Barátainnak nyájás, hű körében.

A' messze távol kéklő fátylába
Takarja már szép képedet, Pozsony,
Nem lágyul a' vad végezet, hiába

Dani
Irigyen a' sors boldogságom ellen,
Pozsony! körödből ismét mészé hí,
Meyek — de álva van bucsuzó mellem,
Miként váradnak pusztá ternei.
Utánam intesz még Danád' kódébül,
'S arcokra keserű köny árja gördül.

Nem hosszú volt tebenned mlátásom,
Pozsony! körödből ismét mészé hí,
Meyek — de álva van bucsuzó mellem,
Miként váradnak pusztá ternei.
Utánam intesz még Danád' kódébül,
'S arcokra keserű köny árja gördül.

A' mészé távol kéklő fátylába
Takarja már szép képedet, Pozsony,
Nem lágyul a' vad végezet, hiába

Nyögel panasz kesergő ajkamon:
Mennem kell! — 's tán örökre szakadátok
Már tőlem el, ti szeretett barátok?

Vegyétek hát a' bujdosó kebelnek
A' zúgó szelben hangzó végszavát:
Szerencse kényei akár emelnek,
Akár nyomor 's inségbe döntnek át,
Míg a' koporsó nyugtomat nem adja,
Értettek gyúl szívem' indulatja.

Galgá partihoz.

Üdvözöllek messze bérteletökről,
Szent hejek!
Hol a' Galga lassu andalgással
Hempejegy.

Hol pájája éden volt a' gyermek-
Ifjunak,
Hol az életüv' örömvirági
Nyíltanak.

Lángszerelmem' szép viszonzója,
Barna lány,
Emlékezve küldsz-e még sohajt a'
Szív után,

Mejjet annyi kéjnek bőlesében
Ringatál,
Mejjenek első éneket lantjára
Te csalál?

Ah, rád vissza bús könyhullatással
Néz szemem:
Vesztve téged vése boldogságom,
Mindenem!

Örök bú.

Tódul a' felleg; barna éjbe vonja
A' látkört, búsal a' sötét vidék.
Sötét e' szív is, hű szerelmem' honja,
Rea a' bú gyászfatyla szövete!

Nem bírva terhét a' felhő könyekre
Fakad, 's a' rózsá gyűjti gyöngyeit.
Megtelt e' szív is, könyeim peregye
Áztatják arcóm' hervadt díszeit.

Színekkel tarka ékesen szivárvány
Ragyog keletről, szép derű' jele.
Borim örök, hajh, lánykám nem mosogj rám
Szivárványként, hogy földerténe.

Zivatar.

Mit nekem hab? mit nekem vész?
Én nem félem haragát;
Kebelemnek pusztaságán
Száz sirokk rohan át.

Rajta, gyorsan evezőhöz,
Talpra reszkető legény,
Bár toronnyá nő a' hullám,
A' tülpartra szállók én.

Köd borong ott, sűrű ködnek
Kétségbarna éjele;
Lány, temetve mindörökre
Légyen emléked bele;

Mejj az égő szerelemmel
Enyelegve játszhatál,
Mejj hűséget esküvel és
Ah mejj még is megcsalál.

Rajta, bajtárs, csüggedetlen!
Nincsen messze már a' part;
Bár izzadva férfiszívvel
Mi kiálljuk a' vihart.

Im, mi kép leng a' kódjében?
Bújoló, mint a' tavasz,
Szóke fürttel — két szemekkel —
Hűtelen lány! képed az.

Hajh, nélküle nincsen élet!
Vissza, izzadó legény,
Bár Mátrává nő a' hullám,
Vissza — hozzá — szállók én!

Ujság.

Figyeljete, derék história!
«Halljuk! Tovább! Na s' aztán!» A minap
Szent elragadtatás' tüzevel egy
Költő merészen mászta Helikont
Bárcét, öröklött hírkoszortót
Tüzendő fürtibe a' fenytetőn.
Már-már magas céljához ért, midőn
Rémületes mennydörgés hallatik.
«Védj, szent Apollo!» Ujra mennydörög.
Megborzad a' költő, 's uranfía!
A' méjbe henterül. «Hahahaha!»
'S ugyan mi dörge? «A' boszús Olymp.»
Nem. «Halljuk! halljuk!» Hát a' Múzsafi
Nem legbővebben abrakolt — hasa.

Változás.

Míg a' földet gyász temette,
Dúlván förteteg felette
Pusztaságnak vad telén,
Mért virúla bájos éden
Kebelemnek belsejében?
Mert rózsámat ölelem.

Most, midőn a' szép tavasznak
Uj virányi illatoznak
A' mosogjó téreken,
Mért vagyon tél kebelemben,
Pusztá, gyászos, véghetetlen?
Mert rózsám' nem ölelem.

Csal

Völgy' homáján, fák' hűsében,
Kert megett,
Zeng a' lantos hűv szerelmi
Éneket.

Zeng, ha gyúl a' rózsahajnal
Keleten,
Ha nyugodni bére megé a'
Nap megyen.

'S szép tavasszal, nyár' hevén, hűs
Őszön át
Pengeti a' szerellemnek
Hévi dalát.

'S édes díja zengzetének
A' leány
Ha kacsingat által a' kert'
Ajtaján.

Jó a' tél, és megnyíl a' kert,
És ragad
Kebelére a' leány — más
Boldogot.

A' csalódott meg kinok' bú
Éjjelen,
'S hallgat a' dal lantja néma
Idegen.

Vendég.

Kerepöl a' szarka
Házam' tetején:
Vendég jön. Vendégnek
Vajh, kit várjak én?

Elegia.

Méddig dúlsz, szerelem' pusztító lángja, szümön, mint
A' mennyverte Prometh' koblin az éhes öjü?

Epigrammok.

- 1. Szende szerény iboják' völgyén füzögetve bokkrétát,
Szökdele berkének kedvesem árnyai alatt.
Jött és látta Eos bájait: irigylve pirula,
'S a' fák lombi fölé könyeket ejtve futott.

A Petöfi-ház Kis-Körösön.

Az írók és művészek társaságának küldöttsége
e hó 17-én vette birtokába azt a kis házat, melyben
Petöfi 1822. december 31-én éjjel született.

E hó 16-án gőzhajóval indultak el a küldöttek:
Jókai Mór, Szana Tamás, Komócsy József, továbbá
Petöfi két fordítója: Abafi Lajos és Neugebauer

Másnap Jókai Mór a város, a kaszinó, az egy-
házak, iparos k, Halas, Vadkert és Kezel községek
küldöttjei keresték föl, üdvözölve a hirvesen magy-

Tíz órákor kezdődött az ünnep. A kis ház lomb-
fűzérrel, zászlóval volt ékítve; diadalivét állítottak
eleje, az udvaron pedig emelvényt; benn a szobában

Az ünnepélyt Kemény János evang. lelkész
nyitja meg, ki egykor Petöfinek jó ismerőse, barátja
volt. Beszédében kiemelte az irodalom nagy hatását

Jókai szép beszédében üdvözölte az emlékezetes
hajlékot, és szót Petöfi költészetéről.

A nemzet szolgálja volt az idegennek, a nép
szolgája az anyagi erőszaknak. A szabad szó bilincse
volt verve; de ha járnia nem lehetett, voltak szárnyai,

Irigyléseméltó volt az élete, irigyléseméltó a
meghalása, irigyléseméltó a halhatatlanná léte. Ezt,
kora ifjúságtól kezdve abban a teljes tudatban, hogy

gyar költőt, s általa a ma-
gyar nevet, ismerik a ke-
vély népek úgy, mint az
alázatosak.

Majd így folytatta, a
háza mutatta:

Az új gazdának (az
irodalomnak) gondja lesz
az időtlen időköz, hogy ez
a hajlék éppen fömarad-
jon; ha roskadoz, újra
helyreálljon, soha el ne
muljon; hogyha a nagy
szellem vissza-vissza vá-
gyik, bekalandozva a ke-
rek világát s az ezek esil-
gképeit ebbe a csendes
kis otthonba, mindig
megtalálja azt a helyet,

a hol most is visszazöng
még az elnyugtató
bölcseddal: «cserebogár, sárga cserebogár». Tudni fo-
gunk így egy helyet, a hol vele holta után találko-
zunk. Sirját ugy sem találjuk föl. Hamvait szétszór-
ták a szelek. Annál jobb. Így mindenünknek, min-
den magyarnak jut belőle egy porszem. Legyen e
megosztott porszemek temetője szívünk. S az örökre
jutott porszem tanítson bennünket úgy szeretni nem-
zetünket, a hogy ő szerette, úgy himni a jövőben, a
hogy ő hitt, oly igaznak lenni, a milyen igaz volt
a költő.

E költői beszéd nagy hatást tett. Következett
Komócsy József alkalmi ódaja, mely szintén melegen
hatott és zajosan megtapsoltak.

A vendégek ezután megnézték a Petöfi-szobát,
és Jókai Kis-Körös város gondjaira bízta a házat. Gö-
hér bíró nevében Safary Ágost feléle, hogy a város
a házra kegyelettel felügyel. A közönség erre az
iskola előtti Petöfi-szoborhoz vonult, melyen magy-
szerű koszoru volt piros selyem széles szalaggal,
rajta felírás: «Petöfi emlékének a kiskörösi hálygek.»

Később az iskola-terembe gyűltek vagy százan
közébre. Négykor lett vége az ebédnek és a toasz-
toknak s a fővárosi vendégek öt óra körül váltak
meg a vendégszerető kis-körösiéktől.

Albán erődítések a hegyek között.

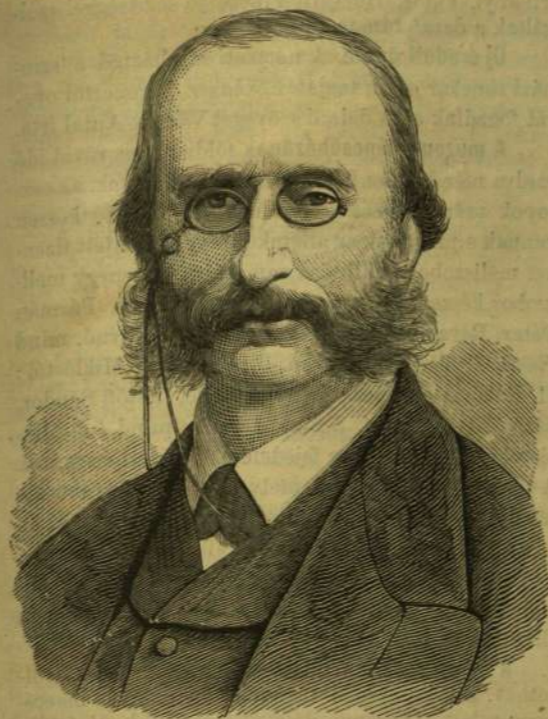
Az albán hegyi törzsek gyűlölete a monte-
negróiak ellen régi, sok százasod, és a porta s
az európai hatalmak pusztá parancsszavára
nem fog megszűnni. Most még semmi nyoma
sincs, hogy békésen akarnának hazatérni a
Montenegrónak itelt területéről. Dulcigno kör-
nyékén éjeken át lobognak őrtüzeik, a merdek
sziklák s átjárók előtt gulyákból s kövekből nem
annyira erős védbástyák, mint inkább támasz-
pontok épülnek, melyek mögött Martini-fegyver-
ekkel ellátott arnatuk állanak, készen a har-
cot ember ember ellen egész a végtelenségig foly-
tatni. Marczona alakjai, pisztolyokkal töl-
tött öveik rablóira emlékeztetik az európai nézőt s
valóban a civilizáció emberei úgy is hívják
őket. S miért? Mert országuk kicsiny, alig egy
pár száz négyzetmérföld, és ezt meg akarják
fegyverrel is védni.

Lesz-e valóban háboru s a hegylakó sasfiak
szembeszállanak-e nekem a czernagorczokkal,
nemcsak a szultán katonáival, de Európa egye-
sült hatalmával is, inkább halálra készsen, mint
gyűlött rabiga fölállására, vagy kénytelen-
ségből mégis megadják magokat a szomorú
vezgetnek? ki tudná megmondani.

Offenbach.

Nem rég halt meg Párisban hirtelen halál-
al egy férfi, kinek neve egész Európában isme-
retes volt s ki, mint zeneköltő, egymaga egész
külön irányt teremtett és képviselt, oly irányt,
melyet a komoly férfiak nem becsültek sokra,
de mely ledérsége mellett is rendkívül népszerű
lett s híven jellemezte korát, melyben az ilyen
műfaj is virágozhatott.

E férfi Offenbach Jakab volt, ki 1819-ben
született Kölnben, zsidó szülöktől. Csak születé-
sére nézve volt azonban német, egész irányja s
gondolkodás módja párisi jellegű, mire nagy be-
folyással lehetett az is, hogy már ifjú korában
a francia fővárosba jutott s igen csekély fel-
beszakítással itt élte le napjait. A párisi zene-
akadémiában elvégezte tanulmányait, csakhamar
oly hírne jutott, mint hegedűművész s La Fon-

taine egyes meséihez készített zeneművei által,
hogy már 1847-ben a Theatre Français zeneka-
rának egyik igazgatójává neveztek ki. 1855-ben
maga is színházigazgató lett, operette-társaságot
szervezett, melylyel az új «Theatre des Bouffes
parisiens»-ben játszott s alkalmilag Angliába s
Németországba is strándult vendégszerelpeni.
Első operetteje «A két vak» volt, mely azonban
nem találkozott nagy tetszéssel. Legelőször
1859-ben tűnt föl «Orpheus az alvilág»-ban
ezimű bohózatával, mely csakhamar egész
Európa népies színpadaira utat tört magának.

Ez időtől fogva egész sereg új operetteje
került színe s III. Napoleon, ki talán érezte,
hogy erkölcsletlen kormányának e férfi mily
nagy szolgálót tesz azzáltal, hogy az embereket
a komolyabb gondolkodástól elszoktatja, a
becsület-rend keresztjével diszítette fel őt. 1861-
ben «Fortunio dala», «Tréfiás regény» ezimű
darabjai kerültek színe. Nagyobb hatást tett
ennél «A szép Helena», melyet 1864-ben írt, s
mely maig is legismertebb műve. 1865-ben je-
lent meg «Kékszakál», 1867-ben a «Gerolsteini
nagyszerűség»; 1868-ban «La Perichole» s
így tovább «A rablók», «Le Roi Carotte», «Le
corsair noir», «La jolie parfumense». Nálunk is
széltében adták műveit, s kivált a budai nép-
színház utján terjedtek el azok. Így lettek isme-
retesek a már említetteknek kívül: «Dunanan
apó», «A fecsegők» és sok egyfelvamos ope-
rette. Az «Ördög pilulái»-hoz is ő írta a zenét.

Az új népszínház megnyitakor már hanyatlóban
volt Offenbach csillaga, s itt a «Talléros pekné»,
«Madame Favart» és egy kisebb darab «A saint-
fleuri rózsá» képviselték. Nagyobb műve még
«Utazás a holdba» négy felvonásban s 23 kép-
ben, «Doctor Ox» 3 felvonásban s szintén látvá-
nyosan előállítva. Utóbbi időben szerzett ope-
retteinek szövege többnyire ismert regények
után készült. Művei közül némelyik 5—600 elő-
adásban is részesült csak Párisban magában.

Ily sok mű s közöttük annyi nagy hatást
okozott darab eléggé bizonyítja Offenbach ki-
váló tehetségét s habár irányja méltán eshetik
kifogás alá: tagadhatlan, hogy könnyed s mint
nevezni szokták, fülbemászó zenéje nem közön-
séges képességet tanusított. Zenéje mindenek
felett nemzeti volt, egészen a francia vagyis
inkább a párisi nép jellegének megfelelő s eb-
ből magyarítható ki, hogy működése egész
zeneirodalmat teremtett s számtalan utánzó
akadtak. Az operetteben, habár utána nála sok-
kal jelesebb szerzők léptek föl, mint Lecocq s
Planquette s azok, az ő neve még mindig fé-
nyesen ragyog.

A vig darabok s könnyed zene szerzője kü-
lönben az életben igen komoly ember volt s
néha, különösen darabjainak előadása előtt, rend-
kívül izgatott és durva. Az utolsó tíz év alatt
folytonosan beteg volt, de működése ez időben
sem szűnt meg, sőt igen gyakran, midőn legna-
gyobb baja volt, akkor dolgozott legjobban. A
legutolsó nyarat St. Germainban IV. Henrik
pavillonjában töltötte s a meleg júliusi napokon
is kénytelen volt bezárni az ablakokat s bundát
venni magára. De erős lábában oda ült zongorá-
jához s elfeledte testi baját. Még halála előtt

pár órával is utolsó műven («Les Contes d'Hoff-
mann») javított. Ez opera csaknem teljesen
készen van s egyik barátja kidolgozva az «Opéra
Comique»-ban akarja előadni. Betegsége alatt
jól beburkolva s hordágyon vittek a színházi
próbákra, hol csaknem rendesen megförté-
nt volt, hogy izgatottságában bundáját félredobva,
valamely kéznél levő ruhát vett fel s dirigálni
kezdett. Mint zenekarigazgató s rendező kiűnő
volt s több darabját a legkisebb részletekig ő
rendezte be előadásra.

Az őszi lóversenyek.

Az új versenypálya roppant nagy közönség jelen-
létében nyílt meg e hó 17-én. Az idő borongós volt,
a mi a női öltözetekre alkalmatlan s így a fényes
toilettek elmaradtak. Déli egy órákor már a kocsi-
és omnibuszok szakadatlan sora szállította a közön-
séget a kerepesi uton és sugáraton végig, mert most
e két nagy utvonali versenytérre, de a tömeg e
kettős megoszlását észre sem lehetett venni. A több-
ség gyalog ment, mert a versenytér csak egy kis
séta. A jegyváltó helyek ostrom alá voltak véve. Ugy
látszik, hogy ily nagy tömegre nem is számítottak,
és a versenyterén sem lehetett fenntartani a rendet
mert a közönség a korlátokon túl a lovak pályáját
is elárlta. A rendezőknek és rendőröknek sok dol-
guk akadt.

Az új versenyterén a közönség nem nyújt egy
nagy képet, hanem szét van osztva két tribünbe, az
álló publikum pedig a mezőn harmadik helyet foglal
el. A két tribün jó távol áll egymástól. A királyi
páholy a nagy tribün sarkán, elkülönözött helyen
lévén, a közönség látkörén kívül esik. E megosztott-
ság a tarka látványból sokat levon, s nem előnye az
új versenytérnek. Az előkelő közönség számára,
mely 6 frtot fizet, a nagy tribün alsó része s az
előtte elterülő térség van fenntartva. Szép időben
igen kellemes e térségen időzni, de innen meg
nem látni be a versenytérre. Annál jobban láthatni a két
tribünről. Itt azonban szűkek a följárók, s több is
kellene, s úgy berendezni, hogy a később jövőeknek ne
a korábban érkezettek helyein keresztül kellene
ugrálni.

A verseny első napjára megjelent a főváros
minden előkelősége. Az udvari páholyban a királyné,
Klotild főhercegnő, a Koburg hercegi pár foglaltak
helyet. Ott volt a királyné fivére Lajos bajor herceg
is, nejevel Wallernsee bárónővel.

A futtatások 2 órákor kezdődtek és érdekesek
voltak, mert vagy több paripa futott, vagy pedig
erős vetélkedés fejlődött ki. Az első napi futtatás
eredménye következő:

A hetices lovak versenyre (5000 frank) hat pa-
ripa jelentkezett, s győzött a Blaskovits Miklós
«Bálványa»; második lett hg. Hanau Móricz (az el-
hunyt hessen-kasseli fejedelem fia) «Ordeal»-ja. —
A St-Leger-re (2000 frt) is hat versenyző volt, s
b. Springer Gusztáv «Isolani»-ja nagy küzdelemmel
tudott egy kis előnyvel nyerni a General-
Hope-féle «Merény» ellen. A mezei gazdák versenyére
tizenkétten álltak ki, mindnyájan lobogó gatyában.

A megindulás után nem sokára két ló a korlát
nyitott részén kifutott: egy pár meg később jó
hátra maradt. De vagy hat tartotta magát s ebből
három egymást nyomozta. Győzött Sáska István,
ki gyakori nyerdő a budapesti gyepen. Kapott 100
frtot; az 50 és 25 frtos díj Herédi Istvánnak (Szol-
nok) és Weisz Adolf pesti kupecznek jutott. — A
Ritter-díjra (250 arany) csak két paripa állt ki, ha-
nem az egész versenypályán el nem maradtak egy-
mástól. Gr. Zichy Béla «Elemér»-je csak egy ló-
hosszúsággal előzte meg Kegl György «Confratér»-t.
Az akadályversenyre (1000 frt) négy ló indult. Gr.
Zichy Béla «Bánkbanja» azonban az első ároknál
megbotlott, elesett, nyakát törte s pár percz alatt
vége lett. Lovasa gr. Kinsky Jenő volt, kinek sze-
rencsére nem történt baja. A többi három szépen
ugratta a többi akadályt. Első volt mindig is nyertes
lett «Good Morning», melyet tulajdonosa gr. Kinsky
Zdenko lovagolt. E futtatások után még egy rö-
gzített verseny is volt «vadász-ló-verseny», ugratá-
sokkal, melyben ötven vett részt s nyertes lett
gr. Almásy Kálmán a gr. Bathány Elemér
«Niniche»-én.

A verseny második napján (19-én) a közönség
már lassan gyülekezett. Leginkább az elesőbb helyek
teltek meg. Ezáltal a királyné nem jelent meg.

A klubdíjért (2000 frt) hét paripa indult s
első lett a gr. Sztáray János «Bayonne»-ja. Az ötezer
frankos kanczadiját a gr. Henckel Hugo «Süremá»-ja
nyerte 6t közül; míg a gr. Eszterházy Mór tizetel-

díjára csak gr. Zichy Béla «Elemér»-je egymaga állt
ki. Mezei gazdák versenye is volt rögtönözve, kilencz
versenyzővel, de három megint kitört; három később
vetette le lovasát, s csak három érkezett be egymás-
tól elég jókora távolban. Az első díjat (70 frt) a so-
somogyi Finta István lova nyerte, melyen egy vé-
kony kis fiu ült; az ötven forintos díjat a szolnoki
Herédi István, a harmincz forintosat pedig Pólya
János Rákostól. A Handi-cap (1000 frt) nyerte jó
három közül gr. Zichy Béla névtelenje, egy fejjel Kegl
György «Confrater»-e ellen. Az eladó versenyben há-
rom közül Pollinger «Flórián»-ja nyert. Az akadály-
versenyben most nem történt szerencsétlenség, s mind
a három paripa jól ugrott. Gr. Eszterházy Miklós
«Leander»-je könnyen győzött. Az ezer forintos im-
port-díjért Blaskovics «Bajos» a egymaga járta be a
versenytérre.

Irodalom és művészet.

Déryné naplójából a Kisfaludy-társaság kiadá-
sában most jelent meg a második kötet, mely iránt
az elsőnek ugy tartalma, mint vonzó közvetlen elő-
adása méltán keltett széles körökben érdeklődést.
E második kötet az 1819-ki évvel kezdődő korszakot
foglalja magában s egész 1841-ig terjed s rendkívül
érdekes részleteket közöl a magyar színeszet akkori
kezdő korából és kiválóbb alakjairól. Az első magyar
primadonna vendégszerelése a pesti német szin-
padon, Déryné megszoktatása Kolozsvárra, az ottani
színi viszonyok, a kassai nagy társaság, egy körutazás
Erdélyben, az első operatársaság Budapesten, a
budai színi élet a nemzeti színház megnyitása előtt,
az 1838-ki árvíz s a nemzeti színház első évei stb.
alig vannak valahol részletesebben és élénkebben
leírva, mint itt; s Kántorné, az első magyar tragikai
színésznő, Kelenyi, a merész direktor, az első magyar
karmester, Székelyné, a kitinő drámai művésznő,
Janosó Pál a hasonlíthatatlan komikus, Schodelné,
operánk e büszkesége, Megyery, Szentpétery, Bar-
tha, Pályi, Landvay és neje, László, Egressy, Udvar-
helyi, Fánysz s színművészetünk annyi más jelese,
ugy szintén az erdélyi és magyar társaságot kitinő-
ségek, irodalmi férfiak stb. oly életoleves vonásokban
lépnek itt az olvasó elé, mintha valamely sikerült
regénynek volnának alakjai. — Az emlékiratokat
befejező közlemény követi Törz Kálmántól, a mű
sajtó alá rendezőjétől, ki néhány tájékoztató s hely-
reigazító adat közlése után Déryné utolsó éveit
ismerteti nagyobbára az emlékiratok irónőjének
utolsó levelei nyomán. — Mint adattár színeszetünk
bölcsekorából, mint korfestés s mint kiválóan érde-
kes olvasmány, a mű valóban becses s a Kisfaludy-
társaság e kiadással megérdemelte az olvasó közönség
köszönetét, a «Vasárnapi Ujság» pedig büszkeségének
tekinti, hogy e naplóból közzölt mutatónyával
rávezette az irodalom figyelmét. — A második kötet
jóval terjedelmesebb az elsőnél (440 lap), s ehhez
képest ára is több: 2 frt 40 kr. Az egész mű, mely
Ráth Mórnál jelent meg a Kisfaludy-társaság kiadá-
ványainak ismert csinos kiállításában, 4 frt 40 kr.

A Franklin-társulat kiadásában ismét több érte-
kes mű jelent meg, köztük túlnyomó számban
iskolai vezérkönyvek. A művek, melyekre felhívjuk
a közönség figyelmét, ezek:
«A nők erkölcsi története» írta Legouvé Ernest,
fordította Feleki József; 341 lap. ára 1 frt 50 kr.
A híres francia írónak egyik elterjedt műve, mely
most, midőn a női kérdés annyira napi rendre
került, és Dumastól épen e napokban is egy bom-
basztikus mű jelent meg, épen alkalmi és tanulságos
olvasmány, mely nem ragadtatja magát tulságokra.
«A nők erkölcsi története» visszaillesztant vet a
multra, s változa általában a nők helyzetét a külön-
böző népeknél. Ezután külön-külön fejezetekben ír
a leány, feleség és anya különböző viszonyairól, a
nevelésről, a csábításról, a házasságról, a házasság
eszméjének képződéséről, az elválásról, a nevelés
jogáról, az özvegyeségről; párluzamot von a férfi és
a nő közt, ismerteti a törvény intézkedéseit, és számos
példával, történeti eseményekkel illusztrálja a női
életet, az oadaó szerzetet, feláldozást és igazságtalanságokat. A római példák mellett különösen
francia példákat hoz föl, a fordító pedig egy függé-
letben a magyar nők jogi helyzetéről ad rövid ismer-
tetést. Legouvé nagyobb jogokat kíván a nőknek a
nyilvános pályán, a vagyon fölött, s a törvények
olyan intézkedését, mely a gyermek sorsa fölötti be-
folyását szélesbítse.

- Dusza - Januar. 24. 1840
Jalga partinor - Peis. Maj. 1. 1840
Hummer - Papa. Mart. 10. 1841
Örök D. - Dana Vest. Apr. 24. 1841
Livatar - D. Vese. Maj. 8. 1841
Nijag - Vadus. Maj. 16. 1841
Vátozás - Vadus. Maj. 20. 1841
Lgal. - D. Vese. Maj. 24. 1841
Vöndög - D. Vese. Jún. 3. 1841
Elegia - D. Vese. Jún. 22. 1841
Epigramm - G. P. Asszonya. Maj. 14. 1841
2. - O. Raffonyja. Jún. 4. 1841
3. - D. Vese. Jún. 20. 1841
4. - D. Vese. Jún. 20. 1841
5. - D. Vese. Jún. 20. 1841
6. - Rados. Apr. 20. 1841
7. - D. Vese. Jún. 20. 1841

Hallatlan olcsóságok!

Ingyen! 15 frtyai rendelmeny...
Ingyen! 30 frtyai rendelmeny...
Ingyen! 30 frtyai rendelmeny...
Ingyen! 30 frtyai rendelmeny...

Ingyen! 30 frtyai rendelmeny...
Ingyen! 30 frtyai rendelmeny...
Ingyen! 30 frtyai rendelmeny...
Ingyen! 30 frtyai rendelmeny...

Igen fontos minden családnak!

Még soha nem kínálkozott ilyen kedvező alkalom parányi csekély pénzért a legjobb minőségű kelméket megvásárolhatni.

A nagy felhőszakadások,

melyek augusztusban hóban óriási károkat idéztek elő, különösen a morvaországi és sziléziai hegyekben, hol az árvíz mindent elpusztított, az uralkodó nyomor a szegény munkások közt leírhatatlan.

Nyútsunk tehát mi is a szegény éhező munkásoknak egy kis onyhítést!

Az első és legnagyobb gyárosok által fölkérettem a szegény munkások föntartatásá végett az ottan készült kelmék minél tömegesebb elárúsítását Magyarországi területén magamra vállaltam; s miután a kelmék oly

potom áron — csak a munkadíjért

árban bocsátatnak, ennek folytán nem kétkedek és biztosan számítok a nagyon t. közönség idős pártolására, a szerencsétlen munkásoknak minél több munkát adhasunk. Mély tisztelettel

Schiller L.

Vászon és divat nagykereskedő Sz. Fehérvártól, a «szép menyasszonyhoz»

Vidéki megbízások pénzbevitelére vagy utánvétellel még az nap teljesítetnek, a melyben a levél érkezik.

A czímet, rendeltetési helyet, n. p. vagy vasuti állomást tévedések elhárítása miatt, kérem a legérthetőbb betűkkel kiírni! Csomagolásért nem számítok semmit.

Árjegyzéki kivonat.

Table with 3 columns: Description of goods, Price per unit, Total price. Includes items like '1 rőf jó minőségű jó mosatu kockázott ezerna kelme női ruhának', '1 rőf jó minőségű jó mosatu kockázott ezerna kelme női ruhának', etc.

Több ezer db finom szatén nyakkendő csak 5 kr.
Több ezer db bécsi vörös broge kendő kis leányoknak csak 3 kr.
Több ezer garnitúra ingombó csak 9 kr.
Több ezer pár kis gyermek harisnya csak 10 kr.
Több ezer pár nyers finis harisnya uraknak csak 12 kr.
Több ezer rőf legfinomabb csipke függöny ezeltől 55 most 25 kr.
Több ezer rőf 1/2 szél. legi. mins. esikós buror csinvat ezeltől 58 m. 28.

Hazánk és a nagy világ életének hű tükré

VASÁRNAPI UJSÁG

szépirodalmi és ismeretterjesztő hetilap

hasábjain mint negyedszázad óta mindig, ugy ezután is a legjelesebb írók működnek közre; a fölmerülő személyi és tárgyi nevezetességeket alaposan megválasztott képekben, az érdekes eseményeket hírvotában lehető leggyorsabban és semmit ki nem felelve közli; beltartalom, külcsín, mennyiségre nézve a világ legelterjedtebb hasonló vállalatával versenyez; bekötve 4—500 művészi kivitelű képpel díszített több mint száz nagy ivnyí terjedelemben meg-megújuló érdekű olvasmány; nem muló, sőt növekedő értékű darabja minden házi könyvtárnak.

A „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatala

(Budapest, egyetem-utca 4. sz.)

Table with 2 columns: Subscription type, Price. Includes 'előfizetéseket folyvást elfogad a következő feltételek mellett:', 'A „Vasárnapi Ujság”...', 'A „Vasárnapi Ujság”...', etc.

A tudóvész gyógyítható.

Özv. Mayer Jánosné asszony oly házi gyógyszer birtokában van, melylyel már számos gyöggíthatatlannak tartott tüdővészben sínlódókat a hatal karjaiból kiragadott, miért is ezen csallhatatlannak bizonyult háziszereát a szenvedő emberiségnek felajánlja.

Lakás: Budapest, belváros, zöldfa-utca 7. II. em.

Mélyen tisztelt asszonyság!
Fogadja a leghálásabb köszönetemet házi gyógyszeréért, melynek használata által súlyos bajomból úgy mint rekedtség, erős köhögés, vérhányás, nehé lélekzet, lábdaganat és mindennapi lázt gyógyszerének használata által tökéletesen elvesztettem és így hála az égnek egészességemet ismét visszanyertem, a miért is fogadja ismételtlen a leghálásabb köszönetemet.
Mély tisztelettel
Somogy megye. Molnár Fülöp, földbirtokos.

Minden szakkiállításán első érmekekkel s díjakkal kitüntetve.

GEITTNER és RAUSCH

Budapest, váci körút 21. szám, az „iparudvarban.”

Fecskendő- és szivattyu-gyár.

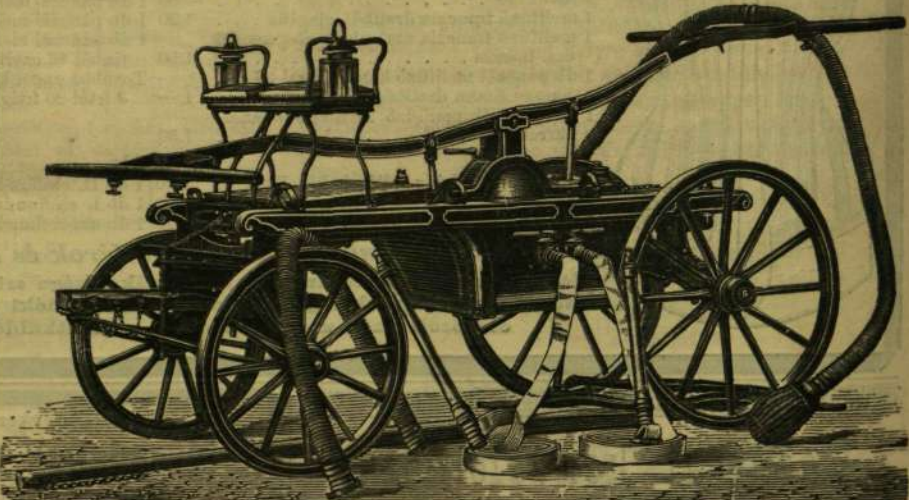
Szerelő- és javítóműhelyek,

tűzifecskendők

városok és községek részére,

gőzmozdony és kertifecskendők

nagy választékban, a legolcsóbb árakon.

MINDENNEMŰ KUTAK, SZIVATTYÚK

szállítását és felállítását eszközöljük.

3000-an felüli általunk szerelt kut áll működésben.

Árjegyzékkel és részletes költségvetésekkel magyar vagy német nyelven, bérmentve községgel szolgálunk.

Majdnem elajándékozva!
A megkötött „nagy britannia-...
75 százalékkal a becs-
áron alul eladtatik.
tehát majdnem elajándékozatik.
Csak 9 ft 70 kr., mint alig félén
a díjazta személynél értékesnek, kap-
ható az alábbi kivételben jelle brit-
tanul-evokézet, mely szelől 50
frba került, és melynek fehérn
maradványai

FERENCZ JÓZSEF
KESERŰVIZ-FORRÁS
Elismert mint leghatasosabb valamennyi keserűvíz között.
Dr. Kezmárszky Tivadar igazgató úrnak, Buda-
pesten. „Közt ámon a budai Ferencz József keserűvíz a legke-
véltebb használati sorába emelkedett. Kiváló előnye, hogy a gyer-
mekgyógyászok szívesen veszik, s hogy kitűnő hatása minden kelle-
metlen mellékünet és következmény nélkül, istosan és rövid idő
alatt nyilvánul.” — Budapestben. 1880. május 3 án.

Dr. Kiss Sándor, a Szt. János köz-kórház igazgatója
Budapestben. „Valamennyi budai ke-
serűvíz között kelemes íze és jeles hatása által tűnik ki: gyomor-
és bélhurutál, megrögzött székrekedésmé, alhasi vérpangásnál,
valamint vöröslásoknál, aranyvérnél, etvágtalanságnál stb.”
Ezen víz kapható minden gyógyszerárú és fűszerkereskedésben és a
forrásigazgatóságnál Budapestben (váci utca 18. sz. a.).

Thedo tanár szakállhagymája,
legjobb és legbizto-
sabb szer a szakáll
szép növényének esz-
közlésére.

Sokánlanak vannak, még a legzsebbe-
ragu férfiak között is, kik szép szakáll-
kat csupán a szemek köszönhetnek.
E szer a szakállt hihetetlen gyors-
sággal növezteti, úgy hogy általa még 13
éves férfiak is a legviridább 140 alatt teljes szakállhoz jutnak.
nőből a bizonyítványok ezrei tanuszkodnak.
Eder Ferencz gyógyszerész úrnak Brinnben.
A nekem küldött Thedo-féle szakállhagyma kitűnőnek bizonyult, mit kö-
szönetem mellett szemmel tudomásra adok.
M i s t e k, 1879. sept. 25-én.
Füret József úrnak Dr. gában.
Szíves köszönetemet a szakállhagymáért; nagyon jónak találattam. Mór-
denlinek a legjobb lélekkel ajánlatom.
Schwarzbach, 1878. febr. 25-én.
Hirt Károly J. s. k. építési vállalkozó.
Füret József gyógyszerész úrnak Brinnben.
A szakállhagyma joggal mondható csodaszernek. Alig négyhetesi használat
után örömmel látom régi óhajlétsómat teljesedése ment. Körem önt sít.
T e s e b e n, 1879. május 23-án.
Vadai Mihály úrnak Budapestban csak 10 kr. József az gyógyszerész úrnak.
Király-utca kapható; Pozsonyban Fiszterly Felixnél, Mibátyk pa; Tomasz
Tarcay Istvánnál. Egy csomag ára 2 ft 10 kr.

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és 1 egész évre 12 frt
POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre ... 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 8 frt
félévre ... 4 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt
félévre ... 3 *
Külföldi előfizetésekre a postai
meghatározott viládjú is esatolandó.

44-ik szám 1880. BUDAPEST, OKTÓBER 31. XXVII. évfolyam.

TOLDY FERENCZ SIREMLÉKE

A KEREPESI-UTI TEMETŐBEN.

M E G A L K O T Ó J Á N A K, legrégebbi tagjának, elnö-
kének emlékét a Kisfaludy-társaság, mi-
helyt a vesztes első fájdalomából felocsu-
dott, magához s az elhunythoz méltóan kívánván
megörökíteni, már 1876-ban elhatározta, hogy
a közönségesnél diszesebb síremlékek jelöli
meg a helyet, a hol porlandó tetemei nyu-
gosznak.

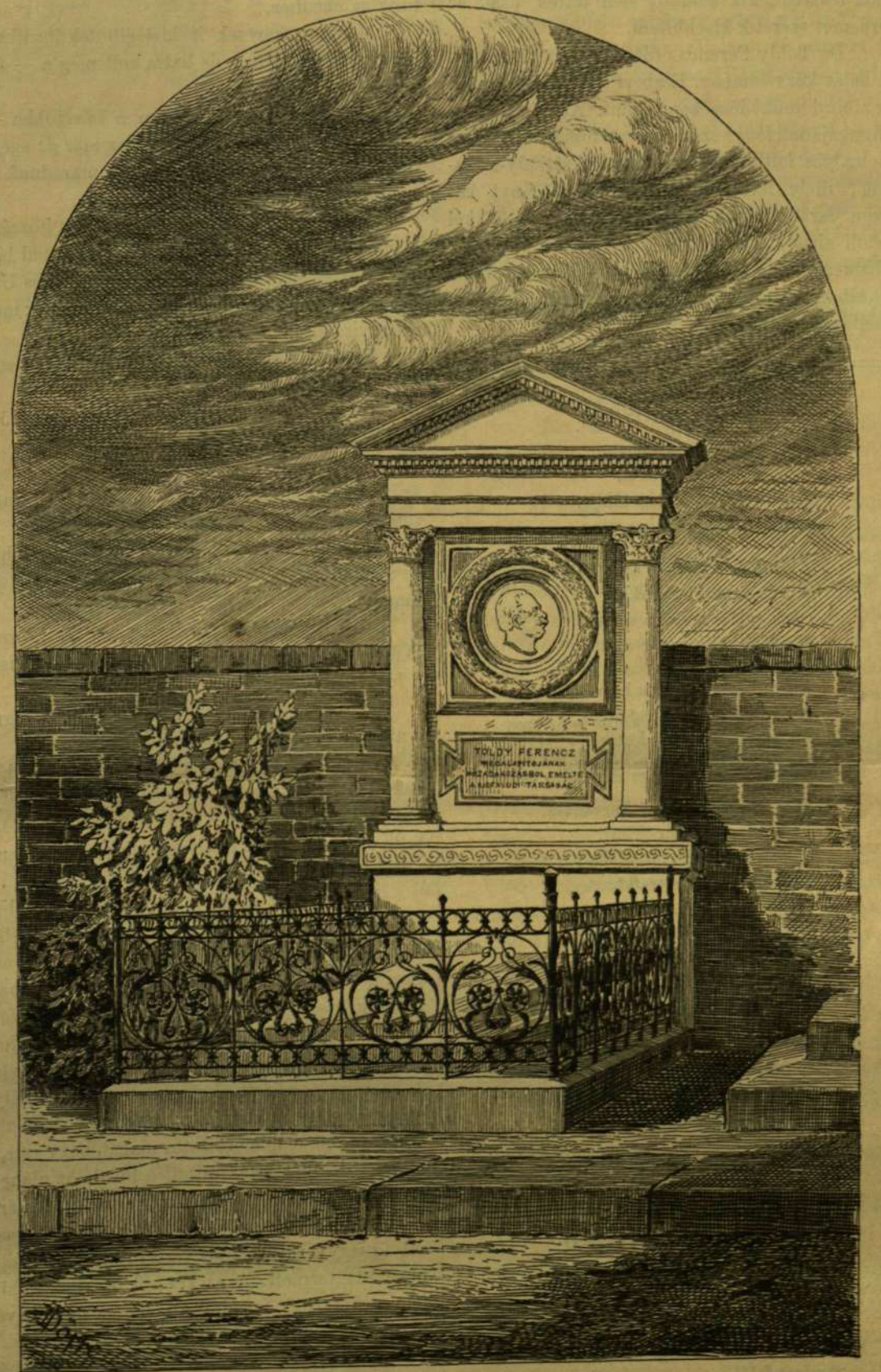
Az e czélből kinevezett Toldy-embékbizott-
ság buzgó fáradozásai anyagilag mindjárt oly
sikere vezettek, hogy már az 1877-ki februári
közülésen azt jelenthette a titkár, hogy «a mon-
dott célra, szomorú anyagi viszonyaink köze-
gett is, immár kétezer forintnál több gyűlt be»,
fölemlítve egyszersmind a minden szépért és
nemesért buzgó főváros támogatását is, mely-
lyel annak hatósága a drága hamvak végleges
elhelyezésére külön sírboltot ajánlott fel.

Mire egy év eltelt, az 1878. februári közgyü-
lésig ismét előrehaladt az emlék ügye. A hely,
hova ideiglenes helyökről a becses hamvak
áthelyezendők lesznek, a temető egyik legelőke-
lőbb pontján, a diszes sírboltok sorában, végleg
kijelöltetett; a síremlék terve pedig Rauscher
Lajos mintarajziskolai tanár s kitűnő ékítme-
nyes rajzművész által elkészítettet. A gyűtes
ez alatt is folyt, s a bejött összeg már a har-
madfélezer forintot közelítette meg.

Az 1879. évi közgyűlésen már az emlék
föállítását kell vala jelteni; de a kivitel várat-
lan akadályokba ütközött. Az olasz kőfaragó,
kivel a faragás és szállítás iránt a szerződés
kötöttet, megkésétt a munkával s az óhajtott
cél meg a következő társulati év alatt sem éret-
hetett el. Mint utóbb kitűnt, a késedelem nem
vált a mű hátrányára, s annak sikere fölér az
elvezett idővel.

Időközben a Toldy név újra egy koporsó
fedelére került; az apa után a nagytehetségű s
még szebb reményekkel biztató munkásságú fiu,
Toldy István is, szintén a Kisfaludy-társaság
tagja, elhunyan: a társaság elhatározta, hogy
az apa és fiu hamvait egy közös sírboltba egye-
sítendő.

A síremlék összes költségei, a diszes vas-
rácsozattal, s az emlék fölájába helyezett fel-
dombor szoborművel együtt 3500 forintba ke-
rült, a társaság saját pénzalapjából közel ezer
frinttal pótolta a begyűlt összegeket; a főváros
adományai pedig, az ingyen helyiséggel s az át-

TOLDY FERENCZ SIREMLÉKE.